

Johannes av Korset – Nattens mysterium

20-23 juni 2022, Berget Rättvik

H.E. Kardinal Anders Arborelius OCD. Biskop av Stockholm

(Föredragen är nedskrivna efter bandinspelning)

Vi börjar med ett ord av Johannes av Korset ur hans Fullkomlighetens grader, nr 15.

Kom alltid ihåg, att allt som händer er, antingen det nu är lyckosamt eller obehagligt, kommer från Gud. På så sätt skall ni inte bli övermodig i det ena fallet och modlös i det andra. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.

När vi nu närmar oss Johannes av Korset (1542-1591) är det egentligen för att han skall hjälpa oss att lära oss mer och mer om Jesus, Alla heliga har denna underbara uppgift. Eftersom vi tillhör Guds heliga folk genom dopet, har vi också denna uppgift. Vi lever i ett ständigt möte med den levande Guden. Vi står så att säga alltid i ögonkontakt med honom genom tron, hoppet och kärleken. Vi är skapade av Gud, och hela vårt liv är en frälsningsprocess, en frälsningshistoria, där han försöker föra oss allt närmare sig och förvandla oss.

Det är så vi skall närma oss Johannes av Korset och den tradition som han tillhör, den karmelitiska. Det innebär inte att den är speciellt viktig och allenarådande, utan att den är ett uttryck för den mångfald av nådegåvor som den Helige Ande ständigt uppväcker i sin Kyrka. I grund och botten är det samma sak Gud vill ge. Han har en gång skapat oss, och just nu arbetar han genom Jesus på vår frälsning, för att vi en gång skall få dela hans härlighet. Det är där vi befinner oss i varje ögonblick.

Därför är det så viktigt att leva just i nuet, i det närvarande ögonblicket, för att där ta emot Gud, både om det är något lyckosamt eller något obehagligt, som Johannes av Korset säger. Allt som sker, sker inom det perspektiv vi kallar Guds försyn. Det är inte så att Gud planerar att göra det riktigt jobbigt för oss, men eftersom vi lever i en värld som är autonom – människan har fått sin frihet, skapelsen har fått sin autonomi - så kan vi inte räkna med att allt bara är gulligt, fint och mysigt. Mycket är jobbigt, svårt och obehagligt. Men tvärs genom det kan vi upptäcka att Gud är med oss. Det är det som korset egentligen innebär.

Många undrar varför Johannes hette av Korset och inte Andersson eller något annat. I karmelitisk tradition får varje broder eller syster ett tillnamn, som uttrycker något av mysteriet. Teresa av Avila (1515-1582) hette egentligen Teresa av Jesus. Thérèse av Lisieux (1873-1897) hette Thérèse av Jesusbarnet. Sedan har vi Elisabeth av Treenigheten (1880-1906) och Broder Lorens (1614-1691) av Uppståndelsen. Varje medlem i orden får ett mysterium som skall hjälpa honom eller henne att tränga in i det stora, allomfattande mysteriet. Det är en ganska klok idé. Tänk efter vilket mysterium som är viktigast för er! Man brukar säga, att Västkyrkan betonar mer korset, medan Östkyrkan mer betonar uppståndelsen. Mysteriet är så stort. Mycket kan bero på bakgrund och kultur eller

mentalitet. Fröken Dysterkvist kanske mer ser på korset och pastor Glad mer på uppståndelsen. Vi är olika, och det måste vi komma ihåg, men vi är alla kallade att få del av helheten, helandet och heligheten. Det kan ligga något i att speciellt inrikta sig på en del av mysteriet för att leva sig in i det, ta till sig det och förvandlas av det. När Johannes av Korset gick över från de skodda karmeliterna till de oskodda fick han namnet av Korset. Den karmelitiska spiritualiteten utgår från att man tar emot en del av mysteriet för att tränga in i helheten.

Korset är en del av Kristusmysteriet som sedan skall leda fram till uppståndelsen. Men om vi inte går den smala vägen och väljer att efterfölja den korsfäste Kristus, då är det svårt för oss att känna igen honom som den Uppståndne. Vi måste hela tiden balansera. Det underbara är, att i varje mässa, i varje eukaristi, är vi med om helheten. Kristi kors blir sakramentalt närvarande. Vi får vara med på Golgota och vi får stå med Jungfru Maria under korsets skugga. Samtidigt får vi en försmak av den himmelska bröllopsmåltiden. Det förflutna och det framtida knyts ihop i nuet. I det närvarande ögonblicket, då Kristus bärs fram på altaret, skymtar redan uppståndelsen och härligheten fram. Det gör att död och uppståndelse ofta går in i vartannat, också i vårt eget liv. Det är därför man på begravningar kan både gråta och skratta. Man sörjer den döde, men man kan inte låta bli att vara väldigt glad. Det är det märkliga. Det ligger i kristendomens natur att korset står där, men det pekar framåt på uppståndelsen. Samtidigt är vi lite olika. Vissa kanske gråter lite mer, medan andra kanske är lite mer uppslupna på begravningen. Det är viktigt att vi då också känner oss själva. Är jag mer av korset, eller är jag mer av uppståndelsen? Det ena utesluter inte det andra, vilket är mycket viktigt att komma ihåg. De som till sin natur och till sina omständigheter har hamnat i korsets skugga och bär det i sitt hjärta behöver ett tillskott av uppståndelsens nya liv. De som kanske har tagit för lätt på uppståndelsen behöver också efterfölja den korsfäste Jesus.

Johannes av Korset påpekade, att vi möter Gud i allt. Vi kan aldrig säga att vi är utan Gud, även om vi upplever verkligheten sådan. Därför säger man ibland att Guds frånvaro också är ett sakrament på hans närvaro. När en älskad människa är långt borta längtar vi kanske mer efter henne än om hon är hemma, där vi har våra små meningsskiljaktigheter och trampar varandra på tårna. Om man älskar ett barn, då längtar man kanske mer efter det, om det är i Amerika än om det kommer varje dag och ställer till det därhemma. Sådana är vi människor. Ibland behöver vi erfara frånvaron för att längta ännu mer efter Gud. Ett av Johannes av Korsets grundteman är, att det vi erfar som frånvaro, tomhet, torka, öken och svårighet får oss att växa ännu mer i längtan och hopp.

Det är viktigt att situera Johannes av Korset inom ramen för mysteriets fullhet. Man säger ibland att Teresa av Jesus kompletterar Johannes av Korset. Hon betonar det personliga mötet med Jesus som sådan. Hon ser på hela livet som en vandring med Jesus och bönen som att vara med och i Jesus. Johannes betonar mer det Jesus gör genom sitt kors, alltså frälsningen. Vi möter Jesus Kristus och vi måste ta emot det han gör med och i oss och i världen, frälsningen. "Så älskade Gud världen att han gav den sin ende Son för att de som tror på honom inte skall gå under utan ha evigt liv". Det brukar man kalla Lilla Bibeln (Joh 3:16) och det ger oss hela detta perspektiv. Fadern har gett oss sin Son för att vi genom att tro på honom inte skall gå under utan ha evigt liv. Det kallar man teologiskt

rättfärdiggörelse. Sedan har det blivit så att man i de olika kristna traditionerna har betonat lite olika. För lutherdomen är rättfärdiggörelsen ett mycket tydligt begrepp. I katolsk tradition talar man mer om heliggörelse och i ortodox om gudomliggörelse. Det är glädjande att man i vår tid ser att i grund och botten är det samma sak vi betonar. Jesus har kommit för att befria oss, rättfärdiggöra oss, sakta men säkert heliggöra oss för att vi skall få del av gudomliggörelsen. Man kan se utifrån lite olika perspektiv, men i grund och botten innebär det alltid den väg, den smala väg vi får gå. Vi får lösgöra oss från allt som hindrar oss på vägen.

Det är därför Johannes av Korset har skrivit "Bestigningen av berget Karmel", en tjock bok som inte många vågar sig på. Där betonar han det mer asketiska, vad vi kan göra i vår fattigdom. Då är det bra att tänka på en bergsbestigning. Vi får inte ha med oss för mycket bagage, för mycket packning. När jag skulle delta för första gången i världsungdomsdagen som gick till Rom, var det några flickor som hade med sig alla möjliga beautyboxar. De trodde att andra skulle hjälpa dem att bära väskorna. Men det var ingen som gjorde det, så de fick åka tillbaka hem. Vi kan ibland ha för mycket bagage. Vi kan också sitta fast i minnen. Det kan vara så mycket vi bär med oss och som vi måste lämna, om vi skall kunna gå vidare på Jesu väg.

Därför är det viktigt att vi lever i ett ständigt nu. Det är nu Gud möter mig. Det är nu Gud ser på mig. Det är nu jag får klippa bort allt det som hindrar mig. Här använder Johannes av Korset en klassisk bild av fågeln som är bunden. Den kan vara bunden av en tjock kedja eller av en sytråd. Men då är den inte fri. Man kan vara bunden av en kedja, de svåra synderna som man måste få förlåtelse för och göra bot för, eller de små bindningarna. Vi kan vara bundna vid så mycket. Det kan vara fina apparater, vackra kläder och allt det som kan tyckas lite obetydligt, men som ibland kan binda oss mer än vi själva förstår. Därför beskriver Johannes av Korset ingående vad vi i mänsklig kraft förmår. Vi förmår faktiskt något, eftersom vi har fått en frihet. Vi behöver inte alltid ha den bästa platsen i sällskapet. Vi behöver inte alltid känna att vi står i centrum. Vi behöver inte alltid följa modets nycker och ha allt det som kan tyckas självklart. Mer och mer kan vi befrias och klippa av trådarna.

Det är då vi kommer till det stora och omvälvande. Vi kan inte frälsa oss själva. Vi kan inte befria oss själva, utan Jesus måste göra det. Det beskriver Johannes av Korset i "Sjärens dunkla natt". Vi måste stå där blottställda, fattiga i anden, oförmögna, utblottade, med tomma händer, som Thérèse av Jesusbarnet säger. Hon karakteriserade vår inställning genom att säga att vi "står med tomma händer". Vi har inga förtjänster att erbjuda och åberopa oss på, men om vi står där med tomma händer, skall Gud fylla dem. Vi måste identifiera oss med den heliga tiggaren, med änkan i templet som ger allt i offerkistan, Man kan se det på olika sätt. Jag behöver upptäcka att det är Jesus själv som måste frälsa, rädda och befria mig.

Vad är det då jag skall bli befriad från? Det är det som Johannes av Korset kallar *apetito* (aptit). Teologiskt talar man då om begärelse, ursynen, arvsynen, alltså att vi tenderar att bara se till vårt eget bästa, vårt eget behag, vår egen framgång, vår egen bekvämlighet. Det sitter mycket djupt. När det går upp för oss att det är så, är det faktiskt en stor sorg. Men samtidigt, och det tror jag är mycket viktigt, att detta, som den tyske teologen Karl Rahner

(1904-1984) betonar, skall påminna oss om vårt ständiga behov av Jesu frälsande kärlek. Vi behöver alltid Jesus som Frälsare. Vi kan inte själva bli vackra inför Gud. Vi kan inte själva sminka oss vackra, utan vi måste gå igenom den process som kallas själens dunkla natt. I "Bestigningen av berget Karmel" betonar Johannes människans bidrag, möjligheter och det är en hel del. Men när det kommer till själva det djupaste, då är vi oförmögna.

Då måste Jesus låta oss få del av sin Getsemanenatt. Den kan uppträda i otaliga gestalter. Vi drabbas mest där vi är som känsligast. Johannes skriver boken för några bröder och systrar i Karmels kloster, dit de har kommit för att be. Där upptäcker de att de inte kan be. Det som de mest hade satsat på och helst ville göra, det såg de att de inte kunde. Det är bara tomt, tråkigt och intetsägande. Reningen är väldigt viktig att förstå. Jag behöver inse mitt totala behov av Jesus. Han vill hjälpa mig, Det är hans största önskan och det är därför han har dött på korset för att befria mig från synden, begäret, aptiten. Då inleds en befrielseprocess som kan yttra sig på många olika sätt. Vi kan inte slå upp hans böcker och säga, att vi bara skall göra så eller så, så går det bra. Det är inte en receptbok, utan det är goda råd, eftersom varje människas historia är unik. Det får vi aldrig glömma. Min frälsningshistoria, min bönehistoria kommer aldrig att upprepas. Gud har skapat mig som en unik personlighet med en unik historia som aldrig kan kopieras och klonas. Det är underbart att vi är så viktiga för Gud, att vi aldrig kan upprepas eller ersättas. Men det gör det också lite svårare, eftersom vi inte kan säga att vi skall göra så eller så, tänka det eller det, utan vi måste gå ut i öknen. Vi måste gå den smala vägen och försöka ta till oss Guds omsorg och befrielse.

Det är då vi måste lyssna till Anden. Här kommer den tredje boken av Johannes av Korset, "Levande kärlekslåga", in. Inom oss har vi Anden. Att lära sig att känna igen Andens tilltal och röst är viktigt. Men Anden talar ofta mycket diskret. Vi ser i Bibeln, att Anden kan tala genom stormvinden som kommer över apostlarna. Men oftast sker det som den sakta susningen, som profeten Elia hörde. Därför är profeten Elia så viktig i Karmels tradition. Man får lära sig att lyssna till den stilla susning, som Gud genom Anden uppväcker i oss.

De tre böckerna, "Bestigningen av berget Karmel", "Själens dunkla natt" och "Levande kärlekslåga", beskriver de olika etapperna i den andliga vägen. Men i Johannes fjärde verk, "Andlig sång" får vi en slags överblick. Här använder han klassiskt material, "Höga Visan", som otaliga helgon och mystiker har kommenterat, just eftersom den uttrycker själens möte med den levande Guden. Här beskrivs mötet mellan Brudgum och brud, Kristus och Kyrkan och Kristus och själen. Redan i det gamla förbundet såg man ett möte mellan Israel och Israels Gud. Det är ett ständigt möte. Redan det gamla förbundet var medvetet om att man mötte Gud i allt. Det är därför vi måste läsa det Gamla testamentet för att förstå, hur man i livets alla omständigheter var medveten om Guds handlande och Guds närvaro. Ofta tycker vi att det bara är historier om en massa krig och olyckor. Men det är just där vi måste möta Gud.

Vi kan bara tänka på hur det är för dem som nu lever i Ukraina, Jemen och andra länder. För vissa kan Gud tyckas vara ännu närmare, medan vissa förtvivlar och ger upp hoppet. Vi är olika. Vissa kommer Gud närmare när livet är svårt. Man mer ofta mer när det är jobbigt än när det är bra och fint. Även människor som säger att de inte tror på Gud går och tänder ett ljus i kyrkan när det händer någonting. Så fort det är en katastrof är kyrkorna öppna, så att

man kan komma dit och tända ljus. Även människor som aldrig skulle drömma om att gå in i en kyrka rusar plötsligt dit. Det finns något i människan som ändå driver henne att söka Guds ansikte, speciellt när det är tungt och svårt. Men sedan glömmen man bort att tacka honom, när det är bra igen.

Det är viktigt att lära känna sig själv. När söker jag Gud och närmar mig honom? Är det bara när det är jobbigt och svårt eller är det också när det är fint? Att tacka Gud för allt är stort. Det finns en psalm i Svenska Psalmboken: "Tack min Gud för allt som varit" (Sv.Ps. 306), där det räknas upp allt som man kan tacka Gud för. Det lär har varit den heliga Maria Elisabet Hesselblads (1870-1957) älsklingspsalm. Det är dock svårt att tacka Gud när det går oss emot. Men tacksägelsen mjukar liksom upp själens hårdhet. Därför är eukaristin, Kyrkans tacksägelse, så viktig för att förvandla oss. Vi kan säga att "Andlig Sång" är en sammanfattning av hela den andliga vägen.

Många brukar fråga vilken bok de skall börja läsa av Johannes av Korset. Då brukar jag peka på "Levande kärlekslåga". Men det bryr man sig ofta inte om, för alla vill läsa "Själens dunkla natt". Det är Karmels bestseller. Faktiskt är det något som man även i en sekulär bakgrund kan ta till sig. Vi behöver alla gå igenom en slags öken, en torrperiod, för att fördjupa vår inre människa. Det ligger i människans natur att inse, att hon behöver prövas. Man behöver ett visst tuggmotstånd, speciellt i en kultur som är så inriktad på *immediate gratification* (omedelbar tillfredsställelse). Man vill lära sig allt på en enda gång, man vill hitta en ofelbar bönenmetod och man vill själv göra allt. Det kanske är det största hindret, att vi glömmen bort att det är Gud som skall frälsa oss i Jesus Kristus. Därför är "Själens dunkla natt" så viktig, för den lär oss att det viktiga är vad **Gud** gör. Även om vi har läst "Bestigningen av berget Karmel" och försökt att göra allt vi skall göra, står vi där med tomma händer. Vi har inte kommit uppför berget. Vill man ha överblicken kan "Andlig Sång" vara mycket bra. Det är den mest bibliska boken av Johannes genom att den mycket tydligt anknyter till Höga Visan. Även Teresa av Avila har skrivit en kommentar till Höga Visan.

Jag måste först se på mig själv och se vilken del av mysteriet det är som jag har öppnat mig mest för. Var har jag min tyngdpunkt och styrka? Är det korset eller uppståndelsen? Det kan också vara det andliga barnskapet som hos Thérèse av Jesusbarnet. Det är intressant att se, att när hon kom till klostret fick hon ta emot detta mysterium, av Jesusbarnet. Men efter en tid valde hon att till sitt namn lägga till: av det heliga anletet, d.v.s. Jesu lidande anlete. Ju mer hon levde sig in i att vara ett Guds älskade barn, desto mer förstod hon också korsets mysterium. Allt går in i vartannat.

Vi har Broder Lorens som har skrivit om Guds närvaro. Han betonar uppståndelsen, att den uppståndne Herren är med i vårt liv. Kristus lever och verkar i sin Kyrka och i allt det som sker. Det sker i och med honom. Broder Lorens är kanske den karmelitiska gestalt som människor i vår kultur och vår bakgrund har lättast att identifiera sig med. Det är betecknande att hans skrifter utgavs första gången på ett frikyrkligt förlag långt innan karmeliterna kom till Sverige. Det var en röd liten bok, inte "Maos lilla röda" utan "Broder Lorens lilla röda". Den ger en praktisk handledning till att leva i Guds närvaro. Han var en enkel lekbroder som mest var sysselsatt med att laga mat i köket och upphandla vin på landsbygden. I Sverige vill vingårdarna ha gårdsförsäljning, men det går inte här. För Broder

Lorens var det inga problem att åka ut och köpa vin på gårdarna. Här ser vi en kulturskillnad. Det är viktigt att upptäcka Gud i sin vardag, att Gud är närvarande i våra vardagliga sysslor. Det är något vi ibland glömmer bort. Vi möter inte Gud bara när vi är i kyrkan eller när vi är på reträtt. Vi är förenade med honom dag och natt, i vårt arbete men också i de sömnlösa nätterna eller när vi drömmer.

Gud är aldrig långt borta. Han är alltid där som vår Frälsare och Herre. Det perspektivet måste vi alltid ta med oss. Allt som sker, det sker i Guds närvaro. Förr sade man ofta lite skrämmande: Gud ser dig, svär inte. Men Gud ser oss, han älskar oss, och då låter vi antagligen bli att svära. Nu för tiden har svordomarna blivit en integrerad del av språket. För dem som kommer till Sverige är ofta svordomar det första de lär sig. Jag minns när man intervjuade en mycket from syrianska, att hon svor som en borstbindare. Antagligen förstod hon inte att det var svordomar, men dessa kraftuttryck var det första hon hade lärt sig. Vi blir så lätt influerade av den miljö vi lever i. Därför är det viktigt att bli medveten om att Gud är med oss. Han ser oss. Han hjälper oss att hitta rätt i den värld som är vår. På det sättet kan vi också evangelisera vår vardag, upptäcka mer och mer blinda fläckar, där vi inte har sett Guds närvaro.

I vår mentalitet och kultur är ofta naturen den naturliga mötesplatsen med Gud. Folk går inte så mycket i kyrkan, De går ut i naturen och söker stillheten och anar Guds närvaro där, men man har ofta svårare att se Gud i sin nästa. I andra kulturer har man svårt att förstå att vi svenskar är så naturbundna. För andra är Gud närvarande i människomassorna i staden, på playan och på piazzan. Där är det naturligt att se Gud i sin nästa. Vi behöver lära något av varandras kulturer och mentaliteter. I kyrkan är allt allmångods. Alla rikedomar är till för alla. Under en reträtt har vi både chansen att upptäcka Gud i naturen och i vår nästa. Vi kan gå ut och ana något av Guds skönhet. Det kan vi också göra i de människor vi är tillsammans med, som vi inte får prata med men som vi ser. Också i dem får vi ana något av Guds närvaro. Det kan vara lite svårare för oss.

Det är bra att inse att vi får de svårigheter vi har att kämpa med av Gud. Då blir det lättare på jobbet eller i familjekretsen, där vi kan ha våra medmänskliga svårigheter. Vi får se varje människa som Guds avbild. Genom dopet blir vi ett tempel åt Gud. Grundperspektivet som vi utgår från är att Gud vill möta oss överallt och alltid. Det var därför vi började med citatet av Johannes av Korset. Gud har skapat allt. Allt skapat pekar tillbaka på Skaparen. Han vill frälsa allt genom Jesus Kristus. Han har gett oss Anden som inifrån driver oss att söka honom. Det handlar om hela Treenighetens liv.

Då kan vi tänka på Elisabeth av Treenigheten, som påminner oss om dopets värdighet, att den heliga Treenigheten bor i oss som i ett heligt tempel genom dopet. Vi får i vår bön alltid förena oss med Jesu bön till Fadern. Vi ber Fader Vår tillsammans med Jesus. Det är mycket viktigt för oss att komma ihåg att vår kristna bön är mer en delaktighet i Sonens bön till Fadern än vår ensak. Vi får alltid ansluta oss till Sonens bön. Det är speciellt viktigt, när vi går på tomgång, att vi får använda oss av Sonens bön, av Jesu bön till Fadern, och att Fadern ser något av Jesus i oss, eftersom vi genom dopet är infogade i hans mystiska kropp. Fadern ser alltid på oss för att locka fram något av Jesus i oss.

Vi kan se på varandra på det sättet och försöka känna igen något av Jesus i varandra. Det gäller speciellt när vi har svårigheter med varandra. Det är då vi sätts på prov. Vi får inte ge upp. Vi kan ta ett klassiskt exempel och tänka på en mor som sörjer över att barnet inte riktigt blev det hon hade tänkt sig. Hur många gånger möter jag inte mödrar och mormödrar som sörjer över att deras barn har övergivit Jesus och Kyrkan. Det gäller då att ändå försöka se att det finns något kvar av Jesus, någonting djupt inom barnet. En mor kan ju inte ge upp hoppet. Hon hoppas ända in i det sista att det bästa, det finaste, det vackraste skall komma fram i dagen igen, även om barnet har gått helt andra vägar.

Då tänker vi på Jungfru Maria som också är Kyrkans mor. Vi måste bearbeta våra mänskliga, vardagliga erfarenheter i trons ljus, så att vi hela tiden lever i Guds närvaro. Vi är ett heligt tempel, där Gud själv bor. Vår nästa är skapad till Guds avbild och genom dopet bebodd av Treenigheten. Hela skapelsen har framgått ur Guds hand och han bär den i sin hand. Allting kan i princip hjälpa mig att komma Gud närmare.

Här måste vi påminnas om korset, det svåra, jobbiga och obehagliga. Också det ropar på frälsning. Vi lider alla av det fruktansvärda kriget i vårt närområde, men det ropar på Guds frälsning. Alla de ukrainare jag har mött har utstrålat en öppenhet. När de firade påskdagens mässa i Domkyrkan kl.6 på morgonen såg man först på deras ansikten bara sorg, dysterhet, hopplöshet. Men till sist bröt det ändå fram ett leende, en stilla påskglädje. När påskmaten välsignades med vigvattnet bröt lite glädje fram. Hur svårt livet än är, kan vi aldrig ge upp hoppet om uppståndelsen. Därför är det så viktigt att vi anknyter själens stämningar eller omständigheterna till trons mysterium. Vi behöver se att det finns ett samband mellan det som sker i mig och i världen och Guds handlande. Därför är Guds försyn så viktig. Allt det som sker kan föra oss närmare Gud. Vi får inte missförstå det som så att Gud planerar en hel massa hemska saker för att göra livet svårt. Men han har gett skapelsen en autonomi. Människan har sin frihet att göra gott eller ont. Bakom allt detta finns en horisont av Guds barmhärtighet, kärlek och nåd.

Vår uppgift är att ta emot detta och göra det möjligt för Gud att arbeta i världen, så att vi blir verktyg i hans hand och inte hindrar hans verk. Det är därför vi behöver frälsningsprocessen. Det är därför vi behöver bestiga berget, göra det lilla vi kan, som ofta är lite mer än vi tror. Vi får sedan låta oss frälsas och komma ihåg att det betyder att låta sig älskas, även om livet är svårt och tungt, och låta sig befrias. Det lilla ordet låta sammanfattar vad frälsningen innebär, för det är bara Jesus som kan frälsa oss. Vi måste låta honom göra det genom det som sker. Vi blir som vaxet eller leran i skulpturen som krukmakaren formar. Om vi då tycker att livet hanterar oss hårdhänt, får vi tro att det är Guds milda händer som ändå lite klämmer till. Vi kan ana något av uppståndelsen, härligheten och det nya livet.

Vi har ett sjätte sinne för att se Guds härlighet och skönhet i naturen, inte bara när det är som vackrast ute utan också en grådaskig dag i Stockholms eller Uppsalas förorter, i den värld som är lite jobbig. Försök tänka efter under de här dagarna var jag har min karism, vad är det i mysteriet som jag känner för, vad är det som har drabbat mig mest? Är det Jesu person och är jag som Teresa av Jesus? Är det korset och är jag som Johannes av Korset? Är det Treenighetens mysterium som hos Elisabeth av Treenigheten eller uppståndelsen som hos Broder Lorens. Det kan också vara en annan del av mysteriet, t.ex. den Helige Ande, som

har fångat mig. Det är inte alla som vet att Broder Wilfrid (1927-2013) hette Wilfrid av Kristus Konungen. Han menade, att Kristus är världsalltets Konung och att han möter oss överallt. Hela skapelsen genljuder av hans lov och han är i färd med att frälsa och helga allt. Vi är på väg till Kristi återkomst när han skall bli allt i alla.

Vi kan närma oss Kristi mysterium på så många olika sätt. Egentligen har vi alla en unik mosaikbit i Kristusmysteriet, eftersom vi inte är kopior av varandra. Johannes av Korset och Teresa Benedikta av Korset, Edith Stein (1891-1942), ser båda på korset men utifrån olika synvinklar. Även korsets mysterium kan vi betrakta lite olika. Johannes av Korset ser mer på det som man kallar *mortificatio*, alltså att korset får oss att dö bort från allt syndigt, själviskt och självupptaget, medan Teresa Benedikta, Edith Stein, som dog i Auschwitz ser på korset som *reparatio*, att Kristus genom korset återställer, reparerar och bygger upp på nytt. Naturligtvis finns båda aspekterna med i korset. Det är ändå lite olika hur vi ser även på samma mysterium.

Det är så vi får se på hela Kyrkan, att vi alla har vår lilla pusselbit i detta mysterium. Det finns en Kristusbild som består av små fotografier av människor. Först ser man bara Kristus. Går man nära ser man en massa små fotografier. Det är en mycket vacker bild av Kyrkans mysterium, att vi alla är infogade i Kristus. Om vi hade någon konstnär här skulle han kunna göra en sådan Kristusbild av oss som är samlade här, där vi alla återspeglar något av Jesus för varandra. Det är det som påven Franciskus menar med synodalitet, alltså att vi vandrar tillsammans, hjälper varandra, uppbygger varandra, stöder varandra men också förargar varandra, trampar varandra på tårna, vållar varandra bekymmer. Också det ingår i vår helgelse att vi ibland gör det svårt för varandra. Det betonar Johannes av Korset så starkt. Han har starka ord som många värjer sig mot. Han törstar efter att bli föraktad. Om man gör det blir man inte så kränkt av allt som sker. Vi lever i en kränkthetens kultur, Man blir kränkt av allt möjligt. Men om man har föresatt sig att längta efter att bli föraktad, något som inte får misstolkas som om man vill bli en dörrmatta, om man har dragit ner på förväntningarna, då tål man lite mer av kränkande ord och uttryck. Redan i förskolan skriker barnen svordomar och könsord till varandra. Vi lever i en kultur där man mycket lätt tar till kränkande uttryck. Har vi då fått en försvarsmur mot detta, tar vi inte åt oss det, även om det naturligtvis är en liten pil som träffar och sårar oss, för vi tycker bättre om att bli kallade för gullunge.

Vad jag vill säga är att vi alla är en del av Kristi mysterium. Han är huvudet för kroppen och han håller på att helga, frälsa, rättfärdiggöra och gudomliggöra hela sin mystiska kropp. Han vill bli allt i alla. Han vill bli Kristus Konungen. Vi är delaktiga i denna process. Johannes av Korset kan på olika sätt hjälpa oss att ta till oss detta. Därför är det bra att tänka efter vilken aspekt av Kristusmysteriet som är mig närmast. Om det är korset och då korset som Kristi verk, vad han gör, då är det kanske "Själens dunkla natt" som jag först måste ta del i. Eller om det är vad vi kan göra för att hjälpa Jesus för att bära korset, är det snarare "Bestigningen av berget Karmel". Eller är det vad resultatet har blivit, att vi behöver lyssna mer till Andens röst och bli genomglöddjade av den levande kärlekslågan. Då är det "Levande kärlekslåga".

Eller tvärtom, är det något jag har försummat? Kanske det är uppståndelsen? I vår värld är det inte lätt att tänka på uppståndelsen, när allt är så hemskt. Då kanske jag behöver läsa om "Den levande kärlekslågan" eller om överblicken, "Andlig Sång". Men även om man försöker ge människor råd, gör de som de vill. Den friheten har vi, vilket är viktigt att komma ihåg. Man behöver inte alls läsa Karmels litteratur. Man kan läsa "Andliga övningar" av Ignatius av Loyola (1491-1556) eller något av den helige Aloisius (1568- 1591) eller vem man nu vill lära känna.

Det viktiga är att se att de heliga bara är redskap som vill leda oss vidare till Jesus. De är vänner på vägen. Det är inte dem vi skall haka upp oss på, utan de skall leda oss vidare in i mysteriet. Vi är alla presumtiva helgon. Det är därför Paulus skriver sina brev adresserade till bestämda församlingar. I vår tid kunde det vara till de heliga i Rinkeby eller Danderyd. Vi får aldrig glömma att genom dopet är vi redan infogade i Guds heliga folk. Vi har fått ett frö av helighet, ett senapskorn som skall utveckla sig. Vi alla kan bidra till denna helighet genom vårt liv. Men det sker av nåd, inte av egen förtjänst. Därför är det så viktigt att komma ihåg vad Johannes av Korset vill påminna oss om, att vi alltid och överallt lever i Guds närvaro. Det är alltid och överallt vi möter Kristus, den Korsfäste och Uppståndne. Det är alltid och överallt som vi är ett heligt tempel åt Gud och som Anden arbetar i oss. Vi är infogade i Kristus. Vi tillhör hans mystiska kropp. Allting som vi är med om, utom oss och inom oss, uttrycker Guds omsorg och kärlek. Vi avslutar med de ord vi började med, nr 15 av Fullkomlighetens grader.

Kom alltid ihåg, att allt som händer er, antingen det nu är lyckosamt eller obehagligt, kommer från Gud. På så sätt skall ni inte bli övermodig i det ena fallet och modlös i det andra. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.

Föredrag II

Vi börjar med nr 4 av Fullkomligheten grader av Johannes av Korset.

Sträva i allting efter Guds större ära och härlighet. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.

I förra föredraget såg vi hur Johannes av Korset kan hjälpa oss att leva i Guds närvaro, att se på hela tillvaron som ett möte. Gud möter människan. Han har skapat henne och vill frälsa henne. Gud vill att hon skall få del av hans eviga härlighet. Gud har gett oss allt. Livet är gåva och nåd. Det är en insikt vi måste växa in i, eftersom vi tenderar att se livet på ett annat sätt och tänka mer utifrån hur vi vill ha det, hur det skulle vara och hur människor borde vara. Vi har svårt att acceptera att vi möter Gud just i den verklighet där vi lever. Först måste allt bli idealiskt. Grannarna måste vara tystare, maten bättre, det skall vara billigare att åka tåg. Vi vill ändra på vår verklighet.

Det är lätt att fly från verkligheten, att bli "Gäst hos verkligheten", som Pär Lagerkvists (1891-1974) roman heter. Man vill bara vara en tillfällig gäst och drömma sig bort till den idealiska verkligheten, det idealiska äktenskapet, det idealiska klostret och den idealiska församlingen. Då undgår vi alla dessa tillfällen att leva i Guds närvaro, eftersom vi skjuter

upp mötet tills allt är lugnt och tyst. När jag blir pensionerad, då skall jag få tid att läsa alla fromma böcker, men då kommer även barnbarnen och golfklubben. Det kommer så mycket emellan. Men det är här och nu vi måste möta Gud. Hur reagerar vi då och hur svarar vi på Guds kärlek, hans tilltal?

Den fjärde graden av fullkomlighet pekar på att vi måste sträva i allting efter Guds större ära och härlighet. Jesuiternas valspråk är "*ad majorem Dei gloriam*" (till Guds större ära). Det är viktigt att göra allt till Guds ära. Det finns med i hela den kristna traditionen att vi måste ha den djupa intentionen med vårt liv att vi vill förhärliga Gud. Det kan vi bara göra i gemenskap med Jesus. Vi har en möjlighet att ge något till Gud, ge Gud äran, förhärliga, tacka, lova och prisa honom. Hela liturgin går ut på det, men liturgin måste också prägla vardagslivet, så att när vi kokar vårt lilla ägg på morgonen, gör vi det till Guds ära. När vi kammar håret, gör vi det till Guds ära. Vi får göra allt det vanliga till Guds ära. När vi städar, när vi är på dåligt humör, får vi ha denna grundintention. Varför lever jag? Vad motiverar mig? Jo, jag vill ge Gud äran. Jag vill besvara hans kärlek genom allt det jag gör. Det är något jag kan kombinera med allt vad jag är och gör. Det är inte något som stjälar tid och kraft från något annat, utan det är något som inspirerar mig att göra allt bättre. Att ge Gud äran när jag putsar ett fönster hindrar mig inte att putsa ett fönster utan tvärtom. Jag skrubbar extra noga för att det skall bli vackert och fint. Det är viktigt att försöka växa in i intentionen att ge Gud äran, för då får allt vad vi är och gör en annan halt, ett annat värde. Vi älskar inte människor mindre för det, utan tvärtom. Vi blir ännu mer och mer medvetna om att vi måste älska dem som Guds avbild, som Guds tempel. Det är vårt sätt att besvara Guds nåd, Guds gåva, Guds närvaro, att vi vill göra det vi gör till hans ära, tänka det vi tänker till hans ära, säga det vi säger till hans ära. Det tillfogar en djupdimension till hela vårt liv.

Hur skall det då gå till? Då måste vi säga något om det som är grunden för all spiritualitet, ja för hela det kristna livet, nämligen dopet. När jag i min ungdom studerade systematisk spiritualitet i Rom, diskuterades det om det fanns en kristen spiritualitet eller många. Bägge svaren kan vara rätta. Ibland kan det vara så. Egentligen bygger all kristen spiritualitet på att vi i dopets nåd har fått värdigheten som Guds barn, som Guds tempel, som gör att vi kan förena oss med Gud på ett så djupt sätt. Det fina är att det gäller alla kristna, i alla kyrkor och samfund, för genom dopet har vi alla fått denna värdighet. Gud har tagit sin boning i oss. Vi har blivit ett Andens tempel, där Treenigheten bor. Vi har blivit Guds älskade barn, söner i Sonen, *fili in Filio*, som kyrkofäderna säger. Det är ett ontologiskt skeende.

Det kan ibland vara svårt för oss att förstå att vår bön som kristna är något annat än all annan bön. Det är mycket svårt för oss att ta in, eftersom vi är så präglade av jämlikhetstanken. Vi vet och kan konstatera att många buddhister och muslimer är mycket frommare än vi. De ber mycket mer än vi och mycket mer hängivet. Men de har inte fått del av den ontologiska delaktigheten i Kristi förening med Fadern. Vi kan tycka att det stör oss lite grand, att vi skulle ha fått mer än de, att vi har fått ett privilegium som är större. Det har vi faktiskt fått, men med gåva och privilegium följer också ett ansvar.

Det är inte bara vi som ber, utan vår bön är alltid en delaktighet i Sonens bön till Fadern. Det ser vi tydligt i liturgin, i mässans böner. Vi ber alltid genom Jesus, med honom och i honom. Vi ber som lemmar i Kristi kropp. Vår bön är alltid ett inväxande i en större delaktighet i Jesu

bön. Vi ber inte på egen hand. Det kan vara mycket svårt för oss att riktigt ta till oss, att det inte bara är jag i min mänskliga fattigdom som ber, utan det är Anden som inifrån väcker mig att be mer och mer i gemenskap med Jesus till Fadern. Det är därför vi säger Fader Vår. Vi har samme Fader som Sonen. Vi är adopterade söner och döttrar. Vi är infogade i detta mysterium. Vi är ett heligt tempel.

För oss är det viktigt att bli kvar i denna djupa förening, att bli medvetna om att det ständigt i oss finns ett levande källsprång, det levande vattnet som strömmar upp. Det beskriver Johannes av Korset i sin dikt. "Jag vet en brunn som flödar, en vattenåder, fast natten råder. En evig källa har i lönndom runnit. Jag vet så väl var den sitt läger funnit, fast natten råder". Vi får inte glömma att Johannes av Korset i första hand är en poet. Han beskriver teologiska sanningar på ett poetiskt sätt. Han är en teopoet. Vi har teologerna som skriver digra avhandlingar som kan vara lite torra. Johannes skriver poesi som uttrycker trons sanningar på ett poetiskt sätt. Därför är det ibland lättare att ta till sig det han skriver, när man inte vill fördjupa sig i de teologiska begreppen. Samtidigt har Johannes en psykologisk klarsyn som kan hjälpa människor att förstå vad det är tal om.

Vi vet genom vår tro att vi är ett heligt tempel, att Anden ständigt verkar inom oss för att väcka vår bön till liv. Här använder Johannes av Korset bilden av en ensam fågel, som måste öppna sin näbb för att fånga in Andens vinddrag och väckas till liv. Hela tiden är vi föremål för Andens inspirationer och ingivelser. Det är inte så mycket vi som vill det, utan det är Anden som påverkar oss och väcker nåden till liv inom oss, så att vi vill bli kvar i den ständiga relationen till den levande Guden. Det vill vi faktiskt men inte alltid på de naturliga själsförmögenheternas nivå.

Här måste vi fördjupa oss i det som den mystiska teologin kallar vårt övernaturliga organ. Vi har fått organ på det naturliga planet: våra själsförmögenheter, som gör att vi kan hantera den synliga verkligheten. Vi ser, vi hör, vi har förstånd, vi har känslor, allt det som rör vårt förhållande till den skapade verkligheten. Genom nåden, genom dopet, har vi också fått ett övernaturligt organ, som hjälper oss att relatera till Gud. Vi kan naturligtvis använda våra vanliga organ. Vi kan förstå något om Gud. Vi kan vilja något. Men den djupa relationen sker alltid på det teologala livets nivå. I Rom hade vi en professor som hette Moretti och var italienare. Han sade att *la vita teologale* skulle hamras in i oss och att det är det teologala livet som förenar oss med Gud. Det gäller inte bara känslor, tankar, de naturliga förmögenheterna för de når inte fram. Vår stora svårighet är egentligen, att vi tror att vi skall känna, uppleva, erfara och tänka Gud. Vi kan naturligtvis få en bild av Gud, men den djupa relationen sker på den teologala nivån, där vi använder de teologala dygderna, tron, hoppet och kärleken. För det naturliga livet använder vi de moraliska dygderna, som vi har gemensamt med alla människor.

Som kristna har vi fått en gåva, en nåd, som ibland är ganska okänd. Visst har vi fått höra om tron, hoppet och kärleken, inte minst hos Paulus. Men det har inte alltid gått upp för oss, att det är det organ, det liv vi lever i ständig relation med Gud. Vi upphör inte att tro på honom bara för att vi diskar. Vi upphör inte att älska honom bara för att vi har huvudvärk. Vi upphör inte att hoppas på honom bara för att vi är lite deppiga. Vi måste, som man säger, kunna skilja äpplen och päron åt. På det naturliga livets plan växlar det då och då. Ibland känner vi

inte alls för att be utan vill hellre se något spännande på TV eller spela bridge eller bowling. Vi har naturligtvis rätt att göra alla möjliga saker, men det underbara är att vi kan fortsätta att spela bridge och bowling och samtidigt vara kvar i den djupa relationen. Nu menar jag inte att vi alltid skall spela bridge och bowling, men vi kan göra det utan att vi upphör att leva i kärlek, tro och hopp.

Det kan vara en oerhörd befrielse för oss, när det går upp för oss, att Gud inte tar ifrån oss något av det vanliga livet. Men ju mer vi upptäcker det teologala livet, desto mindre intressant blir det med bridge och bowling. Det kanske inte tar all vår fritid i anspråk utan vi tar fram en bok av Johannes istället. Att lära sig upptäcka den teologala nivån är något av det allra viktigaste i vårt kristna liv. Vi har fått de antenner vi behöver för att möta Gud. Vi har fått de verktyg, de organ som gör att vi kan leva i en ständig dialog och relation med Gud. Vi har tro, hopp och kärlek. Varför säger vi teologala och inte teologiska dygder? Det är en annan nivå. På svenska har man haft svårt för att använda ordet teologal. Men när Monsignore Lars Cavallin (1940-2017) översatte den Katolska Kyrkans universella katekes använde han ordet teologal för att tala om tron, hoppet och kärleken. Det teologala livet är något som utgår från Gud. Det är Gud som älskar oss, tror på oss och hoppas på oss. När vi förstår detta och tar det till oss, försöker vi besvara med samma mynt, så att vi älskar honom, tror på honom och hoppas på honom. Det är en trafik i bägge riktningarna.

Vi tror ofta att när vi ber är det bara vi som anstränger oss att vara fromma och säga något vackert. Men det är vi som tas i anspråk. Det är Gud som väcker oss att besvara hans kärlek, tro och hopp. Det är en ingjuten dygd, säger man. Det är något vi har fått genom dopet. Den nya skapelsen har gett oss ett nytt organ, för genom dopet blir vi nyskapade. Men vi måste lära oss att upptäcka det. På det naturliga planet finns något motsvarande. Kärlek, tro och hopp är något som alla människor i viss mån har del av, men det får en djupare halt genom dopet. Det blir en delaktighet i Guds eget liv. Det är en del av gudomliggörelsen. Vi får dela Sonens relation till Fadern. Vi får älska Fadern med Jesu kärlek. Vi får tro på honom med Sonens tilltro till Fadern och hoppas på honom med Sonens hopp. Vi deltar i Sonens relation till Fadern under Andens ständiga påverkan. Det är den Helige Ande som väcker oss till detta, påminner oss och ger oss inspiration och ingivelser.

Vi kan ibland märka att Anden inger oss att göra, säga eller tänka något. Ibland är det först när vi missar inspirationerna som det går upp för oss att det är så. Vi kan undra varför vi sade något mindre bra istället för något bättre eller varför vi inte gav bort en hundralapp utan bara en krona. I efterskott upptäcker vi ofta att vi hade en inre drivkraft, men samtidigt visade sig den gamla människan med sitt fula tryne. Det pågår en ständig dragkamp inom oss mellan den gamla och den nya människan. Det gäller då att välja det som Anden inger oss, att lyssna till samvetets röst. Det är en ständig utmaning och övning. Egentligen vet vi vad vi borde göra. Innerst inne är vi medvetna om att vi borde svälja svordomen, piken eller den giftiga kommentaren. Vi borde inte ha sagt en viss sak. Vi borde ha gjort något annat istället.

Vi behöver öva upp vår mottagningsförmåga för Andens inspiration och ingivelser. Där säger Johannes av Korset att vi har en väldig hjälp i Jungfru Maria. Hon följde omedelbart Andens alla ingivelser och inspirationer, eftersom hon var den Obefläckade. Eftersom hon var befriad från arvsynnen redan från början, nådde ingivelserna och inspirationerna fram,

medan vi har någonting kvar av den gamla människans reaktionsmönster. Om någon slår oss på den ena kinden, slår den gamla människan tillbaka. Den nya människan vänder genast den andra kinden till. Det är därför vi har fått två kinder, säger Jesus, så att någon kan slå oss på båda kinderna. Hela tiden blir vi påmind om att vi måste lära oss att lyssna till Andens inspirationer och ingivelser. Men det finns ett motstånd och en tröghet hos oss. Vi är befriade från slaveriet under arvsynden, men svallvågorna finns kvar på den naturliga människans plan. Om någon kränker oss, tackar vi inte omedelbart. Vi behöver inte omedelbart gå in i en diskussion eller debatt. Vi får öva upp vår förmåga att lyssna till Andens sakta susning. Vi får lyssna till det som Anden inger oss. Ibland kan vi naturligtvis missa eller missförstå, men i grund och botten är det ofta så, att vi vet med oss vad vi inte borde ha sagt eller gjort. Därför är det bra att tänka på de två kinderna.

I mänskliga relationer kör det ofta ihop sig. Om vi har grundintentionen att vi i allting vill ära och förhålliga Gud, får vi också ett visst perspektiv på tillvaron. Det handlar inte alltid om vår egen ära, vårt eget goda namn, att man skall tycka att vi är fina och bra, att vi tycker som alla andra. Jag minne en gång när jag var ny i klostret, och alla de andra kom från Belgien. Då sade de ofta, att så är det i Belgien och så gör man i Belgien. Ibland blev jag trött på att höra hur det var i Belgien. Men efter några år försvann det här mönstret. Jag kunde naturligtvis ha sagt nej, så gör vi i Sverige. Lyckligtvis lyckades jag undvika det. Det är vissa saker som går oss på nerverna. Det gäller då att inte hela tiden säga emot. Vi kan övervinna det jobbiga. Då upptäcker vi också hur det är med oss svenskar. Vi tycker om att kritisera regeringen, men vi tycker inte om att andra som kommer från andra länder gör det. Det är lite nyttigt att vi ibland sätts ifråga.

Vi har fått instrument som hjälper oss att leva i en ständig gudsrelation. Vi kan alltid leva i kärlek, tro och hopp. Då renas våra naturliga förmågor. Det skildrar Johannes av Korset mycket ingående. Tron renar vårt intellekt, vårt förstånd. Förståndet är en gåva vi behöver. Genom tron renas det och inriktas mer och mer på Gud. Vår vilja renas genom kärleken, så att vi vill det Gud vill. Hoppet renar minnet, vilket kanske är svårt att förstå. Hoppet riktar oss framåt, mot Guds eviga härlighet. Men minnena måste renas. Vi är ofta präglade av våra minnen. Det kan gälla den gamla goda tiden. Det kan också vara barndomens traumata. Vi är ofta på gott och ont präglade av våra minnen. Vi sitter fast i dem och hindras att gå framåt mot Gud.

Det gäller också i vårt förhållande till vår nästa. Det har blivit en modesak för författare att skriva om hur hemska deras föräldrar var. Hela tiden kommer det ut nya böcker, där det avslöjas hur hemska föräldrarna var. Att sitta fast i negativa minnen är inte bra. Ibland är det bara en liten detalj. Jag mötte en gång en dam som med stolthet i rösten sade, att hon inte hade varit i kyrkan på trettio år, för det var en präst som var så fräck mot henne för trettio år sedan. Man kan fastna i det som har skett. Naturligtvis var våra föräldrar inte fullkomliga. De hade sina fel. Men det får inte prägla hela vårt liv. Därför är hoppet en mycket befriande kraft.

Jag tänker också på de människor som jag har mött som har varit i koncentrationsläger. Nu är det inte många kvar av dem. När jag var ny som biskop och besökte församlingar, blev jag ofta presenterad för någon som hade Hitlers telefonnummer inristat. Det var ofta dessa

människor som byggde upp våra församlingar i Sverige, både våra katolska församlingar och de judiska. Jag har inte mött någon av dem som var präglad av bitterhet och hat, utan tron hade hjälpt dem att bearbeta de smärtsamma minnena. Jag vet någon som hade mardrömmar varje natt men ändå medvetet hade kunnat gå vidare utan att fastna i de fruktansvärda minnena. Här brukar jag berätta om en präst vi hade, Czeslaw Chmielewski, som kom direkt från koncentrationslägret till vårt stift. Han hade blivit prästvigd bara några veckor innan kriget bröt ut och hade tillbringat större delen av kriget i lägret. Man hade gjort medicinska experiment på honom, men man hörde honom aldrig säga något ont om tyskarna. Detta blev mycket tydligt när det kom en ung student till Sverige, Johannes Koch, mycket tack vare Olof Palme. Man hade då ett utbyte med studenter från Tyskland. På den tiden var tyskarna inte speciellt populära. Men den som bjöd Johannes Koch på middag var Monsignore Czeslaw Chmielewski. Vi får inte bli slavar under våra minnen hur hemska de än har varit, hur mycket oförrätt vi än har fått. Även om våra föräldrar inte var världens bästa föräldrar så ville de i de flesta fall vårt bästa. Det är viktigt att kunna bearbeta de smärtsamma minnena,

Man talar om minnets rening. Det finns också på det kollektiva planet. Under sin tid som påve bad påve Johannes Paulus (1920-2005) hundra gånger om förlåtelse till olika grupper som hade sårats. Det gällde slaveri och indianer. Vi ser nu något liknande också i Sverige. Svenska kyrkan har bett samerna om förlåtelse. Också på det kollektiva planet måste vi låta minnena renas. För tyskarna efter andra världskriget var det en slags *Vergangenheitsbewältigung* (att kunna komma tillrätta med det förgångna). Det är det som kyrkan gör när det gäller övergreppsfrågor. Man måste göra bot för det som hänt, rena det och se till att det kan gottgöras i den mån det går att gottgöra. Minnena måste renas både på det personliga och det kollektiva planet, för att vi skall kunna inrikta oss på Gud, på mötet med honom, för annars har vi en ryggsäck av smärtsamma minnen. Det kan också vara glada minnen, att vi hela tiden längtar tillbaka till en tid när mormor bjöd oss på jordgubbssaft i trädgården och det var så idylliskt och fint. Det kan hjälpa oss, men vi kan inte drömma oss tillbaka till den gamla goda tiden, för den finns inte längre, utan vi måste möta Gud här och nu. Visst kan goda minnen hjälpa oss, men vi kan inte drömma oss bort från den verklighet där vi lever här och nu. Det är här och nu vi möter Gud för att tillsammans gå framåt som Guds heliga folk i hoppet, i längtan efter att en gång nå fram till målet.

De tre teologala dygderna hjälper oss att rena och helga också vår naturliga människa. Vår vilja måste inriktas på det goda, på kärlek. Bara det är ibland svårt, eftersom vi vill så mycket. Vi fastnar vid så mycket. Och tron måste rena förståndet. Tron strider inte mot förståndet, men förståndet kan ibland göra det svårt för oss att tro på vissa saker. Det är en del av troskampen att vi hela tiden prövas. Vår tro sätts i tvivel. Ibland kan det vara svårt att tro på något, men det är just för att tron skall växa. Vi kan se att tron och förståndet handlar om två skilda verkligheter. Förståndet skall hjälpa oss att hantera den verklighet vi lever här på jorden. Tron skall hjälpa oss att se, att vi också är kallade till en annan del och en annan dimension av verkligheten och att det inte strider mot vartannat utan kompletterar vartannat. Men det kan vara mycket svårt för vissa människor. För vissa är tron en barnasak, en barnatro. För andra är det en ständig kamp, en ständig brottning för att kunna överlåta sig till Gud. Här är vi olika. Det är mycket svårt för vissa. Men den övernaturliga tron kan vara

en hjälp att hantera alla dessa utmaningar. Här är det viktigt att tänka efter var vi har vår styrka. Vi talar mycket om kärlek och tro, men vi talar mycket mindre om hoppet. Ibland är det just det som för oss framåt.

Vi kan vi peka på en vacker bild som jag ofta brukar citera av Charles Péguy (1873-1914), som talar om Tro, Hopp och Kärlek som tre systrar som är på pilgrimsvandring. På engelska kan man heta Charity. Man kan heta Espérance på franska. Men man inte heta Tro Petersson på svenska. Man kan personifiera de tre teologala dygderna. Då beskriver Péguy hur syster Tro och syster Kärlek är inbegripna i ett allvarligt samtal, medan Hoppet, lillasystemen, hoppar framför dem. Hon hoppar och skuttar. Det är hon som anger riktningen framåt, mot Guds helighet, mot Guds härlighet. Om det hakar upp sig på trons och kärlekens plan, kan hoppet hjälpa oss. Hoppet är ofta det sista som dör i människan. Någon som vet att hon skall svälta ihjäl eller avrättas hoppas ändå in i det sista på hjälp. Hoppet är mycket starkt i människan. Därför måste vi också öva upp det teologala hoppet, så att vi kan komma Gud närmare. Vi kan växa och förvandlas av hans nåd.

Vi kan också hoppas för de andra skull. Det finns ofta människor som har nära anhöriga som har förlorat tron. Men kan jag då tro i deras ställe? Finns det en ställföreträdande tro? Naturligtvis är tron en djup personlig överlåtelse. Men i Kristi mystiska kropp finns det alltid några som på ett ställföreträdande sätt står inför Gud för de andras skull. Edith Stein betonade mycket starkt att hon stod där för hela sitt folk i svåra tider. Det är så helgonen resonerar, speciellt de som lever i det fördolda livet i det kontemplativa livet. De är inte där för sin egen skull. Teresa av Avila säger till sina systrar: Ni är tappra soldater som kämpar med bönen och boten som enda vapen för människorna, för att de skall ta emot nåden. Hon betonade det mycket starkt i en tid av splittring mellan de kristna. Ni systrar, ni måste kämpa med tron och kärleken som vapen för Kyrkans enhet, för människornas frälsning.

Det svåraste i vår tid är att så många människor förlorar hoppet. Vi hör ibland talas om unga människor som inte längre ser någon mening med sitt liv, som fastnat i psykisk ohälsa, som har suicidtankar. Jag skall aldrig glömma ett möte en gång på tunnelbanan. Då var det några ungdomar som hade alla möjliga ringar och piercing. De frågade mig om jag är präst och i vilken kyrka. Då svarade jag att jag är präst i Katolska Kyrkan. Vi har just varit på begravning, sade de. De var en kompis som begått självmord, och på senaste tiden har vi gått på många sådana begravningar. Då kan vi undra vad vår generation har sysslat med, eftersom så många unga har förlorat hoppet, livsviljan och glädjen. Hur kommer det sig att hopplösheten, meningslösheten har brett ut sig så mycket bland många unga människor? Då måste vi reagera och se vad vi kan göra. I det kontemplativa livet ser man det som ett ställföreträdande. Även vi som är ute i det vanliga livet och möter människor får försöka förmedla detta hopp, lillasystemen Espérance (Hopp). Det är det som ofta är det avgörande, också om vi går igenom en kris, en troskris, en relationskris. Johannes av Korset betonar, att en kris är en natt som skall leda oss djupare in i gemenskapen med Gud. Det är då tron, hoppet och kärleken kommer i förgrunden. Det är bara det vi kan hålla fast vid. Hoppet är ofta det vi inte så mycket tänker på och som vi försummar. Att kunna ge världen hopp är ibland den största välgärning vi kan ge. De som lider i Ukraina har ändå ett hopp. Annars skulle de ha gett upp. Men att förlora hoppet är ibland det svåraste och det mest tragiska.

Att återge världen hopp är något av det viktigaste för oss. Man talar ofta om klimatångest, när man istället borde tala om klimathopp. Vi kan ändå göra något, förändra något, så att man inte fastnar i uppgivenhet och hopplöshet på olika plan.

Då måste vi återvända till den grundintention som Johannes av Korset och egentligen hela den kristna traditionen vill hjälpa oss att ta till oss: att sträva i allting efter Guds större ära och härlighet. Det gör oss inte passiva och uppgivna, utan det hjälper oss att göra det vi gör med större allvar, kärlek och omsorg, vare sig det är vår uppgift att hjälpa unga människor att upptäcka tro, hopp och kärlek, eller vi sitter hemma och putsar silvret. Varje akt, varje handling, varje tanke kan lända Gud till större ära och härlighet. Det är det som Ignatius Loyola (1491-1556) formulerade för S.J (*Societas Iesu*).

I Karmels tradition är det Elisabeth av Treenigheten som betonar livet till Guds ära. Hon talar om att hon lever *in Laudem Gloriam* (Gud till pris och ära). Jag valde det som mitt valspråk när jag blev biskop, att försöka se att allting som vi är och gör skall bli Gud till pris och ära, också vår mänskliga svaghet, trötthet och våra misslyckanden. Om vi lägger det på Guds altare blir det till något fint. I bikten ser vi att till och med våra synder som blir förlåtna kan lända Gud till pris och ära. Det är ofta det mest otroliga av allt, att den förlåtna synden kan bli nåd. Det kan vi aldrig förstå, men det är det som korset visar oss. Vi får lita på att allt kan lända Gud till pris och ära. Det låter lätt och trevligt, men i livets svåra ögonblick är det svårt, när vi står vid en dödsbädd, när vi ser ett liv som tycks förfelat, när vi ser ett krig, när vi ser alla dessa mörka sidor av verkligheten.

Det är då vi måste bli kvar under korset. När vi går vidare med Johannes av Korset skall vi se att vi inte får ge upp vårt hopp. Även om korset kommer in i vårt liv på ett mycket svårt och obegripligt sätt, får vi inte släppa taget om tron, hoppet och kärleken, utan det är då vi får lära oss att det är de som bär oss genom detta. Det är de som hjälper oss att gå under korset och fram till uppståndelsen. Man har alltid sett som Johannes av Korsets stora, unika insats för den kristna spiritualiteten, att han har förklarat hur momenten av kris, svårigheter och natt kan hjälpa oss att föra oss framåt.

Många har beskrivit bönelivet som en harmonisk trappa, där man går steg för steg uppåt, t.ex. Teresa av Avila. Ofta skildrar man bönen som en harmonisk utveckling steg för steg. Helgon och mystiker beskriver hur man går upp för en stege eller en trappa. Det blir bara bättre och bättre. Men Johannes beskriver de smärtsamma mellanrummen, där ingenting fungerar. Ofta upplever man att man halkar ner och att ingenting fungerar längre. Jag kan inte be en enda bön. Det är då Johannes kan hjälpa oss att hantera tomrummen, mellanrummen. Vissa tycker hela tiden att de upplever ett tomrum. Jag har aldrig kunnat be i hela mitt liv, men ändå har jag inte förlorat hoppet, sade någon som hade läst Johannes av Korset. Jag kan inte vara samlad under en enda bön. Jag har bett rosenkransen tusen gånger, men jag har inte kunnat tänka på någonting, men ändå har jag inte förlorat hoppet. Vår tid ger oss ständigt så många stimuli. Vi blir överösta av intryck och stimuli genom alla apparater. Vi blir hela tiden översvämmade av en massa saker och budskap och därför är det svårare att koncentrera sig.

Bön är inte att kunna koncentrera sig utan att låta sig älskas. De österländska meditationsformerna är ofta duktiga på att ge oss koncentrationsförmåga. Det är därför många använder yoga och zen för att upparbeta koncentrationsförmågan. Men kristen bön är inte så mycket att koncentrera sina sinnesförmögenheter utan att hitta ner till djupnivån, hjärtats nivå, till tron, hoppet och kärleken. Det vill Johannes av Korset lära oss. Därför har man beskrivit hans "metod", även om han själv inte använder ordet metod, som *atención amorosa*, en kärleksfull uppmärksamhet. Det skall vi senare se på. Vi avslutar återigen med den fjärde Fullkomlighetens grad.

Sträva i allting efter Guds större ära och härlighet. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.

Föredrag III

Vi börjar med en av Fullkomlighetens grader av Johannes av Korset, nr 16

Kom alltid ihåg, att ni inte har kommit hit av något annat skäl än för att bli helig, och låt därför ingenting råda i er själ som inte leder fram till helighet. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.

Genom vårt dop har vi redan fått del av Guds helighet. Vi har blivit ett tempel åt den heliga Treenigheten. Gud bor ständigt i oss för att förvandla, helga och rena oss. Det är viktigt att vara medveten om detta, så att atmosfären inom oss präglas av det. Samtidigt kan väderleken i själen växla, liksom den gör omkring oss. Ena dagen kan det vara sol, glädje och fröjd och andra dagen kan det vara tårar och svårigheter. Det är då viktigt att ändå bevara inriktningen på mötet med Gud. Vi kan inte göra så mycket åt humörsvängningar och de stämningar som ständigt sveper in och förändrar sig, men vi kan mitt i allt detta ha kompassen riktad mot Guds Du. Det är det som bönen hjälper oss att göra, att leva i en Du-relation till Gud. Ibland frågar jag människor vad Gud spontant är för dem, om det är Han eller Du, om Gud är som ett objekt för våra tankar eller en levande relation till en person. Bibeln är hela tiden inriktad på, att vi skall ha en direkt relation och dialog med Gud. Det är likadant i förhållande till människor. Vi kan se dem som schackpjäser som vi bollar med eller som unika människor som vi ser i ögonen. Hela vårt liv präglas av antingen det ena eller det andra. Det är mycket viktigt att hålla oss till Du-relationen med Gud och med vår nästa, för då blir vi ett äkta jag. Vi kan bara bli ett jag i relation med ett du. Fungerar det, så blir vi också ett vi i Kyrkans liv.

Bönelivet är en termometer på själens hälsotillstånd. Det är inte så mycket beroende av hur vi känner det, om vi är lite mer uppåt eller om vi är lite mer dystra eller splittrade eller om vi är koncentrerade. Det är viktigt att förstå, att bön inte har så mycket med tankeskärpa och koncentration att göra som med tro, hopp och kärlek. Det är Johannes av Korsets stora uppgift att hjälpa oss att hitta den teologala grundnivån, där vi ständigt låter Gud älska oss, och sedan försöker besvara kärleken. Vi har ett bud att vi skall älska Gud av hela vårt hjärta och hela vår själ, men det kan vi bara göra om vi tar emot kärleken och försöker besvara den. Det är så alla föräldrar försöker göra med sina barn. Ett litet barn behöver mycket kärlek och

det suger liksom åt sig den och försöker visa det på sitt lilla sätt. Det är viktigt att barnen får omsorg och kärlek. Man berättar hemska saker om vad som har hänt på barnhem, där många barn dör för att de inte har fått någon omvårdnad. Faktiskt behöver en ung människa kärlek en bra bit upp i åldern. Vi förblir alla Guds barn på det sättet. Vi behöver alla Guds kärlek för att växa och frodas. Vi måste suga åt oss kärleken som en näring. Vi är som ett gott träd som bär god frukt (Matt 7:15-20), om vi får näring, omvårdnad. Då kan nådens sav flyta inom oss och förvandla oss mer och mer av Guds nåd. Det avspeglas i vår bön. Livet och bönen måste gå in i vartannat.

Den helige Antonius (251-356), ökenfadern, sade att antingen ber vi alltid eller aldrig. Det måste vi förstå rätt. Vi kan inte alltid be böner och läsa rosenkransen, men vi kan alltid leva i en grundbön, ha en grundrelation med Gud. Augustinus (354-430) har ett ord som tydligt uttrycker detta. På latin låter det lite bättre: *videntum videre* (att se på den som ser på oss). Gud är alltid den seende Guden. Genom att han ser på oss kommer vi till. Det är så viktigt att se på Gud, besvara hans blick. I evangeliet ser vi hela tiden, att människor bara genom att Jesus ser på dem, kastar näten och följer honom. Det säger liksom klick. När Jesus såg på Petrus och Andreas sade det klick. De lämnade allt och följde honom. Men så är det inte alltid, utan ibland är det mödosamt att fästa vår blick på Jesus. Det finns bilder av nunnedräkter som man hade förr. Nunnorna såg genom en rund strut och skulle bara titta rakt fram och inte titta på en massa andra saker. Det var en symbol för att vi inte skall titta hit och dit och se på vad andra har på sig eller hur de ser ut. På klosterspråk talar man om *modestia oculorum* (ögonens blygsamhet). Vi ska inte sitta och titta på allt möjligt.

Det finns en ögonens askes och en ögonens kontemplation. Vi skall försöka se Gud återspeglad i allt det vi ser, i naturens skönhet, i människors skönhet, i tingen och på så sätt besvara Guds blick, Guds allseende blick. Det spelar en stor roll hur människor ser på varandra. Påven Johannes Paulus hade en blick som såg rakt in i en. Då blev man också lite darrig. Även om det är en barmhärtig blick syns svagheten. Gud ser rakt igenom oss. Vi kan inte dölja något. Han ser med barmhärtighet på oss, ibland med glädje, men ibland också med sorg över att vi är så illa kantstötta eller självupptagna.

Att öva upp blicken är mycket viktigt, också för vår bön, så att ögonen inte flackar hit och dit. Ibland kan vi tänka att vi ungefär som hundarna får en strut för att inte klia oss och fastna vid något. Då är det också lättare att se på människor med kärlek och glädje, liksom en mor som ser på sitt lilla barn, liksom två älskade människor ser på varandra. Jag tror det börjar försvinna i vår tid, för idag tittar man mer på en liten apparat. Man kan se två unga människor, som man förstär är förälskade, sitta på en restaurang. Istället för att se på varandra tittar de på var sin telefon. Sitter man på tunnelbanan kan man räkna dem på ena handens fingrar som inte tittar på sin mobil. De är lätt att vi glömmer bort att öva upp blicken. Det har mycket att göra med vår bönerelation till Gud, att vi är medvetna om, att han ser på oss med stor kärlek.

Säkert har vi alla mött människor som har haft en sådan blick och sett på oss med kärlek. Ibland är det just gamla människor. Jag har besökt många kloster i mitt liv. Där har det nästan alltid funnits äldre munkar och nunnor som inte har kunnat göra så mycket. Men de sitter och tittar vänligt på folk och nickar lite åt dem. Bara det kan uppmuntra. Vi hade en

Josefssystemer i Stockholm som hette syster Ingrid. Hon åkte ofta tunnelbana och sade, att det är så underbara ungdomar i Stockholm. Det berodde mycket på att hon hade en utstrålning. Alla ville hjälpa henne. När jag hade käpp på tunnelbanan behövde jag bara komma in, så var det ungdomar, speciellt unga flickor, som erbjöd mig plats.

Vi behöver bli medvetna om, att vi är ständigt betraktade av Gud. Gud kontemplerar sitt mästerverk i oss. Gud skapar bara mästerverk. Ett mästerverk är alltid i utveckling och tillväxt. Det är ibland vårt problem att vi stannar i växten och tycker att vi är bra som vi är. Jag sköter mitt jobb. Jag skall inte behöva betala kyrkoavgift. Jag är skötsam. Vi kan ibland bli lite fastfrusna i vår egen förträfflighet. Vi måste alltid balansera mellan ytterligheterna. Vissa människor har en tendens att överdriva på ena hållet eller andra sättet. Vi får inte heller fastna i självömkan och tycka att vi är misslyckade individer. Svårigheten är att man ibland kan pendla. Vi får tro att Gud har lyckats när han har skapat oss och att han vill att vi skall vara den vi är. Men det betyder inte att han gillar allt vad vi gör, tänker och säger. Många människor i vår tid har svårt att förstå skillnad på sak och person. Till exempel om Kyrkan säger att vi är emot abort, betyder det inte att man är emot själva personen utan det personen gör. Men i vår tid identifierar man sig mycket mer med vad man gör än vad man är. Därför blir man genast upprörd, om man säger att man inte får göra det och det. Det är en av de stora svårigheterna i Kyrkans liv och i våra relationer. Gud har skapat oss till det vi är, och han vill att vi skall vara den person vi är.

Vi är älskade som den vi är. Men just därför är det också viktigt att det vi gör står i överensstämmelse med vår värdighet som Guds avbild, som Guds barn, som kallade till helighet. Det är därför vi behöver filas av. Johannes av Korset har ett ord som man först kan tycka vara lite jobbigt. Han säger till bröderna i klostret, att de skall leva i klostret och se på alla andra som hantverkare som skall fila av och hugga bort det hos dem som inte är bra. Det kan tyckas lite cyniskt, men det ligger en hel del i det. Vi får hjälp av andra. Hela Kyrkan bygger på att vi hjälper varandra att bli heliga. Då är det ibland tillfälle till det man brukar kalla *correctio fraterna*, broderlig och systerlig förmaning. Samtidigt är det något av det svåraste i vår tid att ge, eftersom vi är så snarstuckna, ett gammalt svenskt ord som vi inte använder så mycket, men som är mycket modernt, eftersom man så lätt blir kränkt. Egentligen skulle vi vara mycket tacksamma om någon kom och sade, att vi inte behövde köpa nya kläder varje vecka eller lägga alla våra pengar på smink. Då blir det lätt så att man fastnar. Jag talade med en dam för inte så längesedan som sade, att nu ville hon inte träffa sin väninna mer, för hon talade bara om smink hela tiden. Man kan tåla att höra det någon gång men inte gång på gång. Det är svårt att hålla uppe en relation, om man fastnar vid någonting. Vi måste kunna hjälpa varandra med kärleksfull broderlig och systerlig kritik. Men det är svårt både att ge och att få.

Också i klostren är det svårt, men man är, som Johannes av Korset säger, där för att få hjälp att bli avfilad. Vissa saker ser alla andra men inte man själv. Alla är medvetna om att det är en viss persons svaghet, men ingen vågar riktigt säga det. Då kan det bli bråk. På arbetsplatser blir det omplaceringar, eftersom man inte kommer överens och ingen vågar säga någonting. Så kommer facket in och man köper ut personer i fråga. Så kan det bli också i kyrkan. Skulle man bara lyssna på Johannes av Korset skulle det bli mycket lättare, men det

är svårt. Vi tycker inte om ifall någon kommer och säger att reträtten man varit på var misslyckad och man vill ha pengarna tillbaka. Det är lätt att inte riktigt förstå att vi behöver de andra. Det gäller också de omedvetna nålstyggen. De flesta har inte planerat i veckor att vara stygga eller säga något olämpligt, utan det kan, som Teresa av Avila säger, bero på magbesvär eller något annat som gör att man inte är så vänlig i kön till frukosten. Här har Johannes av Korset något viktigt att säga till människor i vår tid. Vi behöver inte vara så snarstuckna, utan vi kan reagera vänligt om någon säger att vi är misslyckade individer. Man kan säga: Tack, raring, jag vet det, men jag litar på Guds hjälp. Vi får ha ett litet förråd av fraser för att avdramatisera det hela.

I grund och botten vet vi, att vi inte är heliga till 100 %. Vi har våra fel. Vi fastnar i vissa saker, men ändå är vi föremål för Guds oändliga kärlek. Den insikten måste människor ta till sig, för då blir livet oändligt mycket lättare. Man hakar inte upp sig på allting. Är jag lite nere idag, är det inte hela världens undergång. Har jag ont i magen eller i huvudet eller är människor grälsjuka, är det inte världens undergång, utan allt som sker kan hjälpa mig att komma Gud närmare. Guds försyn talar vi om. Gud vill inte att vi skall vara arga på varandra på arbetsplatsen. Men om vi råkar vara det, får vi hitta ett förhållningssätt till det. Vi får ligga lågt och inte bara drämna till med vassa repliker, utan vi kan ta det lite lugnt.

Gud försöker helga människan genom sin nåd. Allt som sker i vårt liv skulle kunna hjälpa oss att komma mer och mer in på helgelsen väg. Men då måste vi ha siktet inställt på det och inte fastna på vägen utan vara mycket medvetna om, att vi är kallade att förvandlas av Guds nåd, att frälsas, helgas, renas och inse att allt det som sker kan hjälpa oss. När Johannes av Korset skriver sina böcker, skriver han till människor som har satsat allt på bönen. Han skriver till bröder och systrar som lever i kontemplativa kloster, där man egentligen inte gör något annat än ber. När det förr eller senar händer att bönen inte fungerar är det mycket svårt för dem.

Det kan vara lite annorlunda för en människa som lever ute i världen. Där kanske krisen kommer i familjen. Det kan vara på arbetet. Det kan vara en psykisk kris. Det kan vara en existentiell kris. Vad Johannes av Korset vill säga är, att en kris inte är något farligt utan en väg till en djupare relation med Gud. Det är något som många behöver ta till sig. Om det hakar upp sig i äktenskapet, är det för att man skall komma varandra närmare. Om det inte fungerar på en arbetsplats, är det för att man skall försöka hitta en bättre väg framåt. Om det inte fungerar i mitt böneliv, är det för att jag måste söka en djupare relation med Gud på trons, hoppets och kärlekens plan. Om jag inte kan tänka på Gud, om jag inte kan göra någon slags känslomässig bön, då betyder det att jag har fastnat i de instrument som inte kan leda mig vidare. Vi måste upptäcka den övernaturliga organismen, kraftkällan, de teologala dygderna. Ordet dygd på latin är *virtus* som också betyder kraft. Det är en dynamisk kraft i oss. Tron, hoppet och kärleken är vårt sätt att förhålla oss till Gud. Sedan har vi andra dygder som sparsamhet och generositet för att förhålla oss till livet omkring oss. Men vi måste upptäcka att det finns instrument, antenner, för att fånga upp signalerna från Gud, så att vi kan växa i de teologala livet. Kom ihåg *vita teologale* när det kommer en kris. Det är bra att ha sådana bilder för att komma ihåg. Vi har då en beredskap.

Johannes av Korset delar upp natten i sinnenas natt och andens natt. Det första är sinnenas natt. Vi sitter fast i våra sinnen. Vi fastnar i upplevelser, erfarenheter, sinnesstämningar, känslor. I vår kultur förknippar man ofta religion med känsla. I ett land som Frankrike gäller det mer förståndet. Det är lite olika i olika kulturer. När man frågar någon här hur gudstjänsten var, blir svaret ofta att det var så stämningsfullt. Det är känslorna som spelar in för de flesta människor. Det kan vi inte göra så mycket åt, för vi är präglade av vår kultur och atmosfär. Hur känns det? Jag har förlorat hela min familj i en bilolycka, så det känns inte riktigt bra. Det känns däremot bra om man har vunnit högsta vinsten. Man reducerar livet till känsloupplevelser. Då blir man kvar på ytan och måste sjunka ner till djupnivån. Det är dock viktigt att komma ihåg att vi är präglade av vår kultur.

Börjar barnen skrika i kyrkan är det alltid någon som blir arg, och så blir det bråk mellan någon person och mamman. Då kommer mamman aldrig mer till kyrkan med barnet, när de blir utskälda. Naturligtvis måste barnen också lära sig att vara någorlunda hyggliga. Det är så lätt att bli beroende av ett känslouttryck. I vissa församlingar blir det alltid bråk om blommor. Det skall inte vara för mycket blommor och inte för lite blommor och inte en viss sorts blommor. Det blir bråk om ljus, om det skall vara oljeljus eller levande ljus. Det är så lätt att haka upp sig på detaljer. Någon vill alltid sitta på en bestämd stol och nu sitter där någon annan. Eller prästen talar för fort eller för långsamt, för dålig svenska eller för mycket skånska. Det är lätt att man hakar upp sig på allt slags småsaker. Det är viktigt att vara medveten om, att vi är präglade av vår kultur, medan man i andra kulturer inte ser riktigt på samma sätt.

Det fina i kråksången är att *vita teologale* gäller alla. Alla måste lära sig att leva i tro, hopp och kärlek. Dessa tre och störst av dem är kärleken, säger Paulus. Det läser man på alla bröllop. Sedan glömmar makarna bort det, när de har varit gifta en tid och säger, att de har fått en tråkig man som bara sitter och tittar på sport eller en hustru som bara shoppar dag och natt. Det är lätt att fastna vid detaljer. Vi kan tänka att det inte gäller oss som är här. Vi faller aldrig i sådana frestelser. Det är alltid lättare att se vad andra gör, men när det gäller oss själva är vi ofta inte så klarsynta. Vi har alla våra kantigheter. Alla andra ser dem men inte vi själva.

Det är därför vi behöver broderlig och systerlig förmaning, men när vi någon gång får det blir vi ursinniga och säger att i den här kyrkan sätter vi aldrig mer ner vår fot, för där hackar de på oss. Men återigen, vi behöver kriserna. Ett äktenskap behöver hamna i kris för att fördjupas. Den första förälskelsen bygger mycket på det känslomässiga. När man sedan upptäcker, att det inte var en drömprins eller drömprinsessa utan en vanlig människa som har sina kantigheter och sår, då måste kärleken fördjupas. När det gäller barnen ser jag, att mitt barn var inte det snällaste, duktigaste och mest skötsamma i hela världen. Det hade sina fel. Det kan haka upp sig på väldigt många sätt i våra mänskliga relationer. Då är det viktigt att komma ihåg, att i vårt förhållande till vår nästa måste vi präglas av tro, hopp och kärlek, inte bara av sympati.

Den kristna kärleken är något annat än sympati. Vi kan inte känna sympati eller omedelbar känslomässig uppskattning av alla människor. Vi kan tycka att människor är jobbiga, besvärliga, stygga och elaka, men ändå måste vi älska dem. Det är det svåra, speciellt om vi

är gift med någon som är egensinnig, besvärlig. Vi behöver då se, att vi är kallade att tillsammans gå denna väg, för vi blir ju vad vi är genom varandra. Jag blir ett jag i relation till ett du. Vi är lite olika i förhållande till olika människor. I vissa människors närvaro är vi mycket snälla och godmodiga, men i andras närvaro blir vi lite irriterade. Vi präglar varandra. Det är därför vi måste hitta ner till djupnivån, där vi även till den kritiska, besvärliga, uppstudsiga personen kan säga: tack raring, för att du är vad du är. Men jag vill också hjälpa dig att bli en riktig raring. Vi har också ett ansvar för att hjälpa varandra.

Det är lite svårare i vår individualistiska tid, eftersom människan är inkapslad i sin puppa. Teresa av Avila använder just den bilden av människan. Hon talar om att den underbara fjärilen måste födas. Den går genom stadier. Fjärilen är först en ful larv, men larven blir sedan en puppa. Den börjar växa till sig, men den är fortfarande koncentrerad på sig själv. Så småningom spricker puppan, och den underbara fjärilen stiger upp. Vi har lite svårt att känna igen oss i en sådan bild, men något kan vi ta till oss. Vi har något i oss som inte är så angenämt. Det bästa är när vi märker det själva. En människa som kan säga om sig själv att hon inte är så lätt att ha att göra med vinner vårt hjärta. Vi hade en gång en präst som kom till en församling och berättade, att han inte hade det så lätt med alkohol. Ni får hjälpa mig. Det var mycket modigt sagt, och han vann då allas hjärtan. Sedan finns det naturligtvis människor som blir mycket upprörda och säger, att de inte vill ha några alkoholistpräster. Att våga yppa några av sina svagheter drar till sig kärlek. Att säga att man är lite blyg för andra människor kan locka fram det bästa men också det sämsta i andra människor. Att blottställa sig för andra är inte lätt. Men det är det vi hela tiden måste göra inför Gud. Varje gång vi går till bikt är det enda vi kan erbjuda Gud våra svagheter och synder. Det är det han vill ha, för det är bara det han kan förlåta och helga. Det kan ofta underlätta våra mänskliga relationer, om vi vågar blottställa oss lite mer. Det kan naturligtvis ge upphov till att man blir påhoppad. Om man i en nära relation vågar visa upp sina sår och svagheter, brukar det i de flesta fall locka fram en djupare kärlek. En mor känner ofta större kärlek till ett barn som har det lite jobbigt och hela tiden behöver stöd och hjälp för att klara sig. Naturligtvis får man inte heller fastna i rollen att alltid vara den sårbara, den som alla måste dadda. Att hitta jämvikten i vår andliga tillväxt är mycket viktigt.

Återigen måste vi komma ihåg, att Gud älskar oss som den vi är. Det betyder inte att han älskar allt vad vi gör, säger och tänker. På denna nivå får vi ständigt arbeta på vår helgelse. Då tänker vi på bestigningen av berget Karmel, det aktiva, asketiska, att vi medvetet arbetar på det. Men när det kommer till kritan, till det djupaste, handlar det om Guds ingripande. Det kallar vi själens dunkla natt, öknen, tomheten, krisen. Det är viktigt att vi ser, att Jesus själv gick igenom den dunkla natten i Getsemanenatten och på korset. När Gud blir människa tar han på sig hela vår mänskliga verklighet, också detta svåra. Han ber: "Min Gud, min Gud, varför har du övergivit mig?" och "Låt denna bägare gå ifrån mig, men ske din vilja". Vi ser att Jesus går ut i öknen för att frestas. Vi måste komma ihåg när vi hamnar i öknen, i krisen, att Jesus delar denna verklighet med oss. Han har själv gått igenom den dunkla natten. Han har svettats blod i Getsemane för vår frälsnings skull. Krisen kan yttra sig på olika sätt. Johannes av Korset skriver för människor som lever i bön. Då yttrar sig krisen i bön. Den kan yttra sig i vårt inre, psykiskt och andligt, i våra relationer, i vårt arbete, vår hälsa eller i det existentiella, i klimatångest eller ångest över krig, kärnvapenhot. Vi lever i en

kantstött, sprucken värld och det betyder, att vi alla får gå igenom en erfarenhet av total utsatthet. För vissa människor kan det vara mycket tydliga perioder. Det är därför Johannes av Korset talar om sinnenas natt, när våra sinnen inte fungerar, när ingenting säger oss något.

Andens natt är mer djupgående, en existentiell erfarenhet av människans totala maktlöshet i en värld som tycks bortvänd från Gud. Det är något som många i vår tid går igenom. Många säger att det också är Kyrkans situation i vår tid av sekularisering. Man ser att färre och färre människor tror. Man känner sig mycket ensam i en värld, där helt andra värden och ting har blivit viktiga. Krisen kan komma stötvis, periodvis, men somliga kan under hela sitt liv hamna i en slags tomhet. Man kan stöta på människor som ständigt upplever tomhet. Det var en stor överraskning när man läste Moder Teresa av Calcuttas (1910-1997) efterlämnade skrifter, att hon under en stor del av sitt liv bara hade känt Gud som frånvarande. Thérèse av Lisieux fick, som hon själv säger, under en stor del av sitt liv smaka gudsförnekarnas inre verklighet. Hon fick äta deras torra bröd. Men då såg hon det som en ställföreträdande natt. Hon fick dela natten för att bära alla dem som inte kan känna Guds närvaro, som inte kan komma till tro, som tror att de är förkastade. Det är en mycket viktig sak i en sådan kris, att man ser att det svåra bär man tillsammans med Jesus för världens frälsning. Det är inte bara "lilla jag" utan jag är en del av Kristi mystiska kropp. Har Kristus själv gått in i denna natt, då måste jag också få dela den på mitt sätt för världens frälsning. Det är inte bara "lilla jag" utan det är hela världen som törstar efter, frälsning, efter återlösning, efter helande.

Det är den del av natten som vi kallar *reparatio*, att vi deltar i Kristi frälsningsverk för världens frälsning. Vi får infoga vår utsatthet, vår kris, vår tomhet, vår öken i det stora frälsningsverket. Det kan vara mycket olika saker som drabbar oss. Det kan vara min personliga kris. Det kan vara en relation. Det kan vara ett kloster som håller på att dö ut. Det är mycket vanligt i vår tid att kloster dör ut. De stängs på löpande band i Europa av idag. Några tar emot det i bitterhet och självömkan, medan andra ser det som ett offer för världens frälsning. Om det bara är tre nittioåriga nunnor kvar i ett kloster, skall vi då sörja och gråta eller skall vi se det som vår uppgift att frambära hela världens nöd till Herren? Det kan handla om en krissituation, en förföljelsesituation.

År 2008 var jag i Sidney på världsungdomsdagen, då påven samlar ungdomar från hela världen. Då brukar man alltid ha en korsvägsandakt genom staden. Man hade gjort det mycket fint i Sidney med de olika stationerna. Några var till och med ute på vattnet. Det fanns en station där Jesus möter Simon av Kyrene, som får bära Kristi kors under en vägsträcka. Då hade man valt ut en man från aboriginerna, ursprungsfolket i Australien, ett folk som har lidit mer än de flesta. Ibland har de jagats som kaniner och ännu i dag har de 20 eller 30 års lägre medellivslängd än övrig befolkning. Då kom han med ett känguruskinns på axeln och tog korset. Det blev mycket tydligt, att här var en man som är delaktig av en fruktansvärd tragedi. Hela hans folk har lidit och fortsätter att lida. Men de infogade detta lidande i Kristuslidandet. Kristus tar på sig korset för dem, och de får bära den flisa av Kristi kors som historien har lagt på deras axlar.

Det är viktigt att kunna se en mening i det svåra, i vår personliga kris. Det är mitt bidrag att hjälpa Jesus att bära sitt kors, och han hjälper mig. Återigen handlar det om grundrelationen

jag – du. Det är inte bara "lilla jag" som har det jobbigt och jag som tycker synd om mig själv. Frestelsen till bitterhet och självömkan finns också. Man kan bli bitter för hela livet. Underbart, säger demonerna. Självömkan är något av det svåraste att motstå. Det är så skönt att alltid tycka synd om sig själv, för ingen annan gör det. Ett lidande, en kris ställer oss inför ett val: att gå in i detta och finna en slags omvänd njutning av att jag har det så jobbigt. Det är så synd om mig. Ingen bryr sig om mig. Eller kan man öppna sitt hjärta och säga: Herre, jag får dela ditt lidande. Jag får bära ditt kors och då kommer du också att bära mig. Det är ofta här den djupa relationen sätts på prov.

Motsvarande är det i en relation till en annan människa. Inga sårar varandra så djupt som de som står varandra nära. Det mesta våld sker i nära relation. Utåt sett är det nästan obegripligt, men vi vet att det är mycket jobbigare, om den vi älskar behandlar oss illa, än om det är butiksbiträdet eller spårvagnsföraren. Samtidigt vet vi, att om vi älskar någon kommer vi alltid att såra varandra. Det är nästan oundvikligt, men det kan också bidra till att vi kommer varandra närmare. Det förstår man inte alltid, utan då klipper man av bandet och vänder sig till någon annan. I vår tid har man ofta inte de instrument att bearbeta kriser som man hade tidigare, utan man ger upp mycket lätt. Varje relation behöver vårdas, fördjupas, putsas av och filas av. Det gäller både vår relation till Gud och till nästan. Det löper ofta parallellt. Det ser vi också i gemenskapen. Man har svårare idag att hantera en kris i en församling. Om man inte känner sig välkommen där från början, går man inte dit igen. Man har svårare att se, att det alltid är tal om ömsesidighet.

Därför tror jag att Johannes av Korsets budskap är evangelium för vår tid. En kris av vilket slag det vara må är alltid en inbjudan till ett fördjupat möte med den levande Guden och med människor i den värld där vi lever. Vi behöver gå igenom detta. Barnet behöver gå igenom de olika krisperioderna. Att börja i dagis är inte alltid ett himmelrike. Man börjar i skolan, så kommer puberteten. Sedan, när man blir pensionär, kan det vara underbart. Då kan man äntligen få frid och ro och läsa alla böcker man vill. Då kan man ägna sig åt det man vill, bridge och bowling, bingo och även Johannes av Korset, precis det man har drömt om. Så upptäcker man att det inte blev som man tänkt, för man måste hela tiden gå till doktorn eller pensionen räcker inte till. Man kunde inte göra de underbara resorna. Och bingo var inte roligt längre. Förväntningarna blev inte infriade.

Vi får våga tro att Gud har något annat i beredskap och att vi genom att gå in i detta och låta oss behandlas, frigöras och helgas kan upptäcka något djupare i livet. Det är inte så lätt, när vi är mitt i en kris. Man kan jämföra med det som sker i påskliturgin. Man börjar påsknatten i ett mörker. Allt är släckt i kyrkan. Det är mörkt, tyst. Kristus ligger i graven. Apostlarna har förlorat hoppet. Så småningom tänds elden. Det blir ljusare och ljusare. Kristus tar på sig korset, läggs i graven men uppstår. Liturgin återspeglar detta. Det skall då få sitt eko också i vårt liv. Vi dör med Kristus. Vi dör bort från oss själva för att väckas till nytt liv, till en ny och djupare kärlek, en djupare tro, ett djupare hopp.

Den här processen är alltid personlig och unik. Det gör att vi kanske inte omedelbart känner igen vår natt, när vi läser om Johannes av Korsets natt. Det är ingen receptbok vi precis kan följa, utan det är ett slags paradigm som vi så småningom kan inse. När det är som värst kan den djupa reningen ske. Det är ofta här hoppet kommer in. Tron tycks gå på sparlåga och

kärleken har torkat ut. Men hoppet är mycket starkt i människan. Det är en av vår samtids största tragedier, att så många har drabbats av hopplöshet. Man har inte talat så mycket om hopp. I förkunnelsen talar vi mycket om tro och kärlek, men hoppet är lite svårare att beskriva. Men det är så djupt inristat i människans hjärta att det är svårt att ge upp det. Har man gett upp hoppet är det verkligen svårt att återfå det.

Det är ett av de stora barmhärtighetsverken att återge hoppet. Ibland kan det vara så lite. Det märkliga är att en av de mest fruktbara miljöerna för evangelisation i vår tid är kriminalvården. Jag har hört flera präster som säger, att de är mycket mer intresserade av Gud där än i församlingarna. När man har förlorat allt finns det ibland en större öppenhet än vi kan tro. Att öva upp tro, hopp och kärlek är en daglig övning. Även i en lugn, fridfull period i vårt liv är det viktigt att öva upp hoppet, så att det kan fungera också i krisernas tid. Bönen innebär att hela tiden låta sig älskas av Gud och försöka besvara den kärleken, förstå att Gud har tilltro, förtroende för mig och att jag tror på honom och litar på honom. Då får jag detta hopp, även om jag tycker att jag inte ser så många resultat av min strävan. Jag litar då mer på honom än på mig själv. Jag hoppas mer på honom än på mig själv. Hela tiden flyttar jag tyngdpunkten mot ett Du och fastnar inte i navelskåderi. Narcissismen kan vara en frestelse för den andliga människan, att man ständigt då man ber sitter och tänker att nu var det en from bön. Man ser då mer på sig själv i spegeln. Det kan finnas en tendens att mer se på sig själv. Därför gäller det att ha inriktningen på Guds helighet, på Guds ära, på Guds Du och låta den belysa oss, låta Guds sol skina på oss och ibland även Guds regn, nådens regn. Vi är beroende av själens väderlek. Den yttre väderleken påverkar den inre väderleken. En dag sitter vi i solen och en annan dag ska regnet ge oss en fruktbar jordmån, så att vi kan växa i godhet, helighet och kärlek. Vi avslutar med den sextonde graden av Fullkomlighet.

Kom alltid ihåg, att ni inte kommit hit av något annat skäl än för att bli helig, och låt därför ingenting råda i er själ som inte leder fram till helighet. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.

Föredrag IV

Vi börjar med den andra graden av Fullkomlighet.

Sök alltid vandra i Guds närvaro, antingen denna närvaro är verklig eller ni föreställer er den eller det rör sig om en förenande närvaro, allt i enlighet med de verk ni utför. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.

Vi vet att miljön är viktig. Det handlar om det klimat där vi lever. Det gäller både det yttre klimatet i världen, samhället, naturen och också det inre klimatet, den inre atmosfären. Här måste vi öva upp oss att leva i Guds närvaro, något som Broder Lorens hela tiden talar om. Det är alltid en förutsättning för att vi skall komma Gud närmare och förvandlas av hans nåd, att tro att han verkligen är närvarande. Det gäller vare sig vi tänker på det eller ej, vare sig vi upplever det eller ej. Från Guds sida finns ett ständigt erbjudande, ett ständigt möte, en ständig relation. Vi får försöka öva upp och bli hemma i atmosfären av Guds närvaro. Johannes av Korset använder uttrycket *atención amorosa* (en kärleksfull uppmärksamhet).

Frågan är vem vi först associerar uttrycket till, till Gud eller till oss själva. Jag skulle tro att vi rent spontant tänker att det här är jobbigt, det klarar vi inte av. Så är det om vi hela tiden utgår från det vi skall erfara, uppleva och göra.

Vi får vända på det hela och inse, att det från Guds sida finns en ständig uppmärksamhet på oss. Gud har skapat oss och skapelsen fortgår. Vi skulle inte kunna existera ens under bråkdelen av en sekund, om inte Gud ville att vi skulle finnas till. Vi kan tänka på statyn av Carl Milles (1875-1955) med handen, där människan vilar. Gud är ständigt uppmärksam på oss och ser på oss, ger oss sin nåd och sin kärlek. Vi låter det ske. Vi tar emot. Vi är ett svar på Guds erbjudande. På engelska har man ett fint ord, *responsive* (att vara ett svar), på ett tilltal och att överlåta sig till det. Broder Wilfrid Stinissen återvände ofta till begreppet överlåtelse. Det enda vi egentligen kan göra är att ta emot och försöka överlåta oss och bli kvar i Guds närvaro i en kärleksfull uppmärksamhet. I den miljö där vi lever, vare sig vi är på Berget eller hamnar på shoppinggallerian i Avesta på vägen hem eller på tåget som är försenat eller är i tid. Varje miljö är en miljö i Guds närvaro. Vi tycker att det är lättare på Berget, där naturen och tystnaden hjälper oss.

Den engelske jesuiten Anthony de Mello (1931-1987) ordnade alltid reträtter där det fanns lite trafikbrus i bakgrunden som skulle påminna oss om livet i världen. Går vi ut, hör vi lite brus från den stora vägen. Vi påminns om världens brus, för det är där vi mestadels lever de flesta av oss, och det är där vi skall bli kvar i Guds närvaro. Det är där vi skall möta honom. Det som finns där är givet, en miljö, en atmosfär, där vi lever i Guds närvaro. Vi kanske inte alltid medvetet tänker på det, men det är så. Det är där vi börjar vår vandring, vår pilgrimsfärd, vårt sökande. Vi kan se på livet ur olika perspektiv, som en pilgrimsvandring mot evigheten eller som i Höga Visan och i "Andlig Sång" som ett sökande efter Brudgummen, som döljer sig, som gömmer sig, för att man skall söka honom ännu mer eller som kommer till oss och knackar på dörren. Ibland är vi inte hemma utan på jobbet, på någon konferens eller ser på TV och hör inte knackningen. Det är ett ömsesidigt sökande.

Här ger Johannes av Korset oss bilden av natten. Han skriver: "Den vandring som själen måste göra för att uppnå förening med Gud kan av tre orsaker kallas natt." Hela vår vandring här på jorden är en slags natt, eftersom vi är på väg till den eviga dagen, det eviga livet. Han förklarar då närmare: "den första orsaken är själens utgångspunkt, eftersom där måste man avlägga sin åtrå efter de världsliga ting hon är fästad vid och de intressen hon har genom att avstå från dem och förneka dem". Det börjar redan bli jobbigt. Vi måste släppa vår åtrå, vår bindning, att vi klistrar fast vid tingen, vid de intressen vi har, bingo, bridge, bowling. Han menar att vi inte skall vara bundna vid det utan kunna släppa taget.

Här kommer den första fasen in: askesen, att klippa av banden, bergsbestigningen, det som Johannes talar om i "Bestigningen av berget Karmel". Det är något som vi dagligen måste kämpa med, för det är en daglig aktivitet, för att inte klistra fast, suga oss fast och fästa vårt hjärta vid det som är förgängligt. Här är vi lite olika. Vi behöver också avkoppling. Vi behöver kanske spela bridge eller ägna oss åt vår frimärkssamling, men vi skall inte vara bundna vid det, ha vårt hjärta där. Det kan vara så mycket som vi fastnar vid. Det kan vara pengarna, aktierna. Det kan vara drömmarna att få mer. Är man rik är man kanske lika bunden som när man är fattig och bara längtar efter att bli rik. Här är vi lite olika. Men vi behöver alla någon

form av vardagsaskes. Kyrkan har gett oss fredagen som en botdag. Tidigare skulle man äta fisk då, men nu har fisken blivit lyxmat. Vi får då hitta något sätt att visa att vi vill vandra med den utsatte Jesus Kristus. Vi kan se att hela världen väntar på att vårt klimat skall kunna räddas. Vi måste avstå från någonting. Det blir mycket aktuellt också på det planet. Så länge vi hela tiden bara vill konsumera, öka vår standard, vårt avtryck, riskerar vi världens kollaps. Vi riskerar också själens kollaps, om vi hela tiden är bundna vid allt detta. Här har vi en stor frihet att hitta vår askes, vårt sätt att avstå, vårt sätt att klippa av banden. Det är utgångspunkten att själen, vandraren, pilgrimen måste avstå från det som binder henne vid världen, skapelsen, tingen och sig själv i sista hand.

”Den andra orsaken”, säger Johannes, ”är det medel, den väg, hon måste ta, alltså trons väg, vilken ju också den är mörk som natten för vårt förstånd”. Tron skall ersätta förståndet, intellektet, som vår väg till Gud. Det betyder inte att förståndet direkt står i strid med tron, utan det är en slags dialog. Men korset är alltid något som vi aldrig riktigt kan förstå till fullo. Här måste vi lita på tron, även om den talar mot vårt förstånd, vår klokskap. Vi kan få hjälp av förnuftet till en viss grad, men när vi sedan hamnar i natten, öknen, tomheten, då är det bara tron som kan leda oss vidare, tron som tillit, överlåtelse, kapitulation. Ruth Burrows, den engelska karmelitnunnan, använder ordet *surrender*. Vi måste släppa vapnen, kapitulera, överlåta oss till Gud. Även om det talar mot vårt förnuft, kommer det ett ögonblick när vi måste lita på att även om det är mörkt, tyst, Gud tycks långt borta, människor tycks överge oss, är vi ändå på väg till det djupare mötet med den Älskade. Här kan vi läsa i Höga Visan, hur brudgummen döljer sig för att bruden skall söka honom ännu mer, hur Gud tycks dra sig undan för att vi skall längta och sträva ännu mer efter honom.

”Den tredje orsaken”, säger Johannes, ”är vandringens slutmål: Gud själv som likaså måste sägas vara som en mörk natt för själen under hennes jordeliv. Dessa tre nätter måste passera genom själen eller rättare själen måste passera genom dem för att slutligen uppnå föreningen med Gud”. Också Gud själv blir större och övergår vårt förstånd. Vi kan aldrig riktigt få honom i vårt grepp. Han handlar på ett sätt som vi inte förstår. Det gäller både utgångspunkten och målet, vår mänskliga situation, där vi hela tiden måste frigöra oss från allt som binder oss, genom natten till vägen, trons väg och målet. Till sist måste vi kapitulera och kasta oss handlost i Guds armar. Johannes använder parallellt olika modeller. Han använder den dunkla natten. Han använder den klassiska brudmystiken: Brudgummen talar till själen och själen försöker besvara. Kristus talar till sin Kyrka. Man ser det på olika nivåer i brudmystiken. Paulus talar om Kristus som Kyrkans Brudgum som leder bruden genom världen fram till evigheten. Samma process erfar vi som enskild person. Mitt liv här på jorden är en pilgrimsfärd mot evigheten. Det är då hoppet kommer in som leder tron och kärleken vidare. I vår tid är hoppet mycket viktigt, eftersom vi mer än någonsin konfronteras med världens ondska.

I alla tider har ondskan funnits, men i vår tid får vi genom media veta allt hemskt som händer i hela världen. Vi överöses ständigt med information som i hög grad är tragisk, negativ, mörk. I tidig ålder konfronteras man med allt det som sker. Det onda och det banala löper parallellt. Ena stunden är det ett reportage om människor som svälter ihjäl i Afrika. Nästa ögonblick är det någon revy, där man dansar utklädda till kaniner och sjunger buskis. Allt

blandas. För många unga människor är det inte lätt att överösas med allt slags information och konfronteras med det som är mörkt, dystert, svårt. Man får klimatångest. Då måste man ändå lita på att Jesus Kristus är vår Frälsare som leder oss genom tiden och in i evigheten, att han är Brudgummen som söker sin brud, att han är den trofaste Herren som inte överger oss. Men det har blivit lite svårare för många människor, eftersom man hela tiden överöses med olika budskap, stimuli, olika ideologier och tolkningar av världen. Därför är det inte alltid så lätt för människor att ta till sig budskapet, evangeliet, befrielsen som Jesus kommer med.

Också vi som vill leva som kristna blir utsatta för dessa budskap. Därför har vi svårt för att se hur Jesus som Frälsare kommer in i vårt liv, i vår situation, i världens liv. Det tycks strida mot vår erfarenhet och vårt förstånd. Här måste tron gå genom den dunkla natten. Vi måste kämpa oss fram till en trosöverlåtelse. Det är då hoppet kommer in. Det är inte detsamma som en rent mänsklig optimism, utan det är något djupare, att vi vet att inte allt blir löst. Alla problem blir inte lösta, inte alla konflikter eller alla krig. Vi måste vara realistiska. Människans autonomi, skapelsens autonomi, kan göra att det kan vara mycket svårt, tungt och mörkt. Att då ändå våga lita på Guds försyn och nåd kan kosta människan mycket. Har man inte hopp, den lilla systemen, kan det bli mycket lätt att man sitter fast i uppgivenhet också när det gäller en själ, världen och allt det som sker. Därför måste vi hela tiden se Kristi kors i natten, i mörkret, i tomheten och se att Gud delar gudsfrånvaron med oss. Det är något oerhört. Ingen har lidit så mycket av gudsfrånvaro som Gud själv, när han blev människa i Jesus Kristus.

”Min Gud, min Gud, varför har du övergivit mig”, säger Jesus och citerar psalm 22. Läser vi hela psalmen, ser vi att den går över i lovsång och överlåtelse. Därför är psaltarpsalmerna så viktiga och därför läser Kyrkan dem dag efter dag i tidebönera. Psaltarpsalmerna uttrycker människans ständiga väg till Gud, tvärs igenom smärta, uppror, vrede och hat. Allt mänskligt kommer fram i psaltarpsalmerna. Människan är osminkad och visar upp sina dåliga sidor, men i mötet med Guds nåd helas hon. Det börjar som ett skri av uppror och går över i lovprisning. Psaltarpsalmerna är mycket viktiga, om vi tar dem till oss. Det är Kristus som i hela mänsklighetens namn ber dessa psaltarpsalmer. Det gjorde han på korset, när han bad: ”Min Gud, min Gud, varför har du övergivit mig?”.

Vi får infoga vårt och hela världens gudsfrånvaro, gudsfrånvändhet i vår bön. Då kan det gå över i lovsång, tacksägelse. Det kan vara en mycket smärtsam process, innan vi kan överlåta oss i tillit till Gud. Det får vi öva in under dagens lopp. Johannes av Korset säger, att det är viktigt att göra akter av tro, hopp och kärlek under dagens lopp. I bikten skall vi göra en akt av ånger. Jag ångrar mig att jag har sårat Gud och min nästa. Under dagens lopp är det viktigt med små bönesuckar. Anden väcker oss inombords till att säga ”Herre, förbarma dig”, när vi ser något som är sorgligt, eller ”Gud, kom till min räddning”. Ibland kan man använda uttryck från psaltarpsalmerna vid olika tillfällen under dagens lopp. Vi kan be: Herre, jag tackar dig för denna utsökta middag, eller jag tackar dig för den misslyckade middagen. Vi kan under dagens lopp skjuta in det som ökenfäderna kallade bönepilar. Vi skickar iväg en pil upp till Gud. Vi gör som Johannes av Korset och höjer oss upp till Gud i anagogiska akter. Vi höjer oss och hela världen upp till Gud. Thérèse av Jesusbarnet säger, att om hon lyfter upp

ett grässtrå från marken, så kan hon höja hela världen upp till Gud. Vi evangeliserar vår vardag.

Vi har både en vardagsaskes och en vardagsmystik. Det är kanske något av det viktigaste för oss kristna att hitta vårt sätt att leva vår vardag i Guds närvaro. Därför skrev jag en gång en bok som heter "vardagsmystik", något som också har varit tema för en del reträtter, eftersom vi lever vår största del av livet i vardagen. Den fromma delen blir ofta begränsad till söndagar, helgdagar, gudstjänster. Johannes av Korset kan hjälpa oss att få en helhetssyn, så att vi ser på hela livet som en vandring i tro, hopp och kärlek.

Vi kan hitta vårt sätt att leva kvar i Guds närvaro. Här kan helgonen och mystikerna hjälpa oss, men vi måste hitta vårt sätt, vår andliga profil. Vi kan få hjälp av Kyrkans tradition, av liturgin, av psaltarpsalmerna, av helgonen, men det måste alltid komma ner till vår dialog och vår relation till Gud. Vissa vill ha kors om halsen som hjälper dem. Andra vill ha ringar. Nu för tiden är det populärt att ha en massa armband. Jag kommer ihåg fromma damer som gång på gång viftade med sina händer och gjorde korstecken. Vi var en gång på valfärd till Spanien och gick in i Vår Fru av Karmels kyrka i Madrid, som är en devotionskyrka. De fromma spanska damerna gjorde hela tiden korstecken och viftade med sina ringar och så pratade de för fullt. Svenskarna som var med blev lite chockerade, för vi är så vana vid att det skall vara tyst i kyrkorna. Men där pratades det friskt mellan varven och så stannade de vid någon bild och gjorde korstecken och rasslade med sina ringar och armband.

Det finns olika sätt att leva i Guds närvaro och vi måste hitta vårt sätt. Det är den hemläxa vi får. Hur lever jag mitt liv i Guds närvaro? Vad hjälper mig? Vi hade en gång ett samtal med katolska ungdomar om tatueringar. Då var det vissa som sade: nej, det skall förbjudas. Kyrkan har aldrig förbjudet det formellt, även om hon varnar för tatueringar. Men jag har ju hela Kristi nattvard på min arm, sade en from kille. Och jag har korset som jag fick i Jerusalem på armen, sade en annan. Någon hade Vår Fru av Guadeloupe på ryggen. Vad skall man då säga? Är det en hjälp för någon att påminnas om Guds närvaro? Vi kan inte säga att precis så och så måste man göra, för man måste själv hitta sin väg. I judendomen har man bönemantlar med tofsar och i klostren har man dräkter. Ibland behövs det något yttre. Man kan ha ikoner eller kors på väggen i sitt hem. Vi har en underbar frihet att hitta vårt sätt att leva vardagen till Guds ära. Det kan vara en spännande upptäcktsfärd att tänka ut vad det är som hjälper mig och vad det är jag saknar. Vissa människor har en stilla stund, när de dricker kaffe på morgonen. Då höjer de hela världen upp till Gud, när de höjer kaffekoppen. Andra kastar i sig frukosten. Vi måste utgå från vad vi känner, när vi lyssnar på musik, vare sig det är Mozart eller rockmusik. Vi har en biskop på vår biskopskonferens som är expert i rockmusik. Det finns många dolda gåvor.

Samtidigt måste jag ha den heliga påhittighet som hjälper mig att bli påmind om Guds närvaro. Jag talade en gång med en lärarinna som verkligen ville leva i Guds närvaro. Hon sade, att i skolan kunde hon inte sätta upp krucifix och bilder, men hon lade alltid ett vitt pappersark på arbetsbordet. Det talar om den tomhet som Gud skall fylla och ingen vet riktigt vad det är. Sedan sade hon att i skolan finns det en massa trappor som man skall gå uppför. Det är en bild av själen som går upp till Gud. När jag sedan går ner, går jag ner i min egen ödmjukhet och intighet. När jag går in genom en dörr är det Kristus som är dörren in till

klassrummet. Hon hade en påhittighet att se, att i hennes miljö fanns det mycket som hjälpte henne. Arbetar man med människor i skola eller som sjukvårdare har man hela tiden Guds avbilder framför sig som påminner en om det.

Jag måste hitta både min vardagsaskes, det jag måste skära bort, det jag måste inskränka på, det jag måste avstå ifrån och en vardagsmystik, där jag möter Guds mysterium, där jag kan ta emot honom, där jag blir medveten om honom. Det kan ske på många olika sätt. Ett glas vatten kan påminna oss om det levande vattnet, vare sig det är Loka eller kranvatten. Att verkligen bli kvar i Guds närvaro, i en kärleksfull uppmärksamhet är viktigt. Det är något man försöker öva upp under en reträtt. Tystnaden är till hjälp, men den kan också vara jobbig. Man skall inte fästa sig vid om det är svårt eller lätt utan tro, att i allt detta kan man möta Gud och komma honom närmare.

Johannes av Korset använder olika bilder. Han talar om människan som ett vedträ. I detta vedträ skall det brinna en eld. Elden är den levande kärlekslågan som tänds. I början vill det liksom inte tända till. Det är alltid svårt att tända en brasa. Det finns ett visst motstånd. Sedan börjar det brinna och då osar det lite. Det är den svåra perioden, när vi tycker att det är jobbigt, tungt och svårt. Men så småningom brinner det med en klar låga. Det är då Guds kärlek har fastnat. Kärleken bär, stöder och följer oss. Då värms världen upp. Guds kärleksvärme delar vi med de andra.

Johannes talar liksom Teresa av Avila, om själen som en underbar trädgård. Trädgården behöver vatten, och Teresa säger att man kan vattna på olika sätt. Man kan komma med ett litet glas. Man kan, som man gör eller gjorde i Spanien, ha ett vattenverk. Man hissar upp spannar. Det kan komma ett skyfall. Guds nåd kan möta oss på olika sätt, droppvis, hinkvis eller som strömmar av levande vatten. I trädgården finns det växter, blommor. När vinden kommer in, sunnanvinden, då väcks alla dofter till liv. Vi kan också sprida Kristi väldoft, när vi låter den Helige Ande verka inom oss. Anden kan tala både genom en liten, sakta susning till oss, i en sunnavind eller genom en stormvind som vi ser vid pingst.

Andens sätt att verka har man tagit fasta på i väckelsekristendomen, där man säger att man blir frälst den och den dagen. Man ser Guds ingripande mycket tydligt i ett visst ögonblick, liksom Paulus. I mer klassiskt katolskt språkbruk skulle man säga att man blev omvänd, för vi tror att frälsningen fortsätter till vårt sista andetag. Guds nåd kan alltid frälsa oss ännu mer. Det är viktigt att veta, att vi är föremål för Guds frälsning i varje ögonblick. Vi kan skriva på vår dörr: "Frälsning pågår, stör", för frälsningen stör ju oss. Gud vill väcka oss. Anden vill få liv i oss. Därför är det så viktigt att se på tillvaron som något positivt när vi blir störda. Vi har lite tendensen att tycka att andra människor stör oss. Om vi är ute i naturen för att söka Guds närvaro, och det plötsligt kommer folk som spelar hög musik eller skriker, då stör de oss. De kan också väcka oss. Barnen skriker i gudstjänsten. Frågan är om vi ser det som deras lovsång eller som att de stör oss i vår andakt. Här kan man tolka det lite olika.

Vi vågar tro att allt i princip kan hjälpa oss att upptäcka Guds närvaro på ett nytt sätt. Eftersom Guds frälsande kärlek är konstant, behöver vi påminnas om det, då vi mycket lätt glömmer det. Att hitta nya sätt, nya vägar är alltid viktigt, så att vår vardag blir mer spännande, även om det inte händer någonting speciellt. Vissa personer kan berätta hur

mycket som helst om samma sak. Andra säger att det hände ingenting, det var bara tråkigt. Det är mycket olika hur vi uppfattar verkligheten. Jag behöver se på mitt liv utifrån den djupa dimensionen, hjärtats dimension, trons, hoppets och kärlekens dimension. Hur har jag mött Gud idag? Om vi gör en samvetsrannsakan på kvällen kan det vara bra att tänka efter, hur vi mötte Gud under dagen eller om vi överhuvudtaget mötte honom, om vi tog emot dagen ur hans hand och försökte ge den till honom. Vi behöver se på verkligheten med Guds ögon, det vi kallar kontemplation.

Johannes av Korset vill hjälpa oss så att vi når fram till den kontemplativa bönen, då vi mer ser på verkligheten med Guds ögon än med våra egna ögon. Egentligen innebär tron att vi gör det. Man brukar i skolastiken förklara tron som att vi får se med Guds ögon på honom själv och på hela verkligheten. Kyrkoherden av Ars, Jean-Marie Vianney (1786-1859) säger, att tron är som ett par glasögon, där vi får dela Guds blick på tillvaron, på honom själv och på oss. Det kan vara bra att tänka på när vi tar på oss glasögonen. Den dunkla nattens mål är att vi mer och mer skall kunna dela Guds synsätt, att vi skall dela hans sätt att leva i kärlek, förtröstan, tilltro och hopp. Vi förflyttar tyngdpunkten från jag till Du. Något liknande är det i våra medmänskliga relationer. Vi blir mer angelägna om att det skall bli bra för den andre än för oss själva. Du är viktigare än jag.

För några år sedan skrev man en doktorsavhandling där man skulle analysera melodierna i melodifestivalerna. De handlade ofta om kärlek. Då visade det sig att man använde ordet jag mycket mer än du. Det är betecknande. När det är tal om kärlek är det ju du som är viktig, men här var det jag. Du är bra för mig, mer än jag är bra för dig. Naturligtvis kan det bli en dialog. Problemet med arvsynen är, att det blir väldigt mycket jag, jag, jag. Samtidigt kan jag till min glädje säga, att jag aldrig har hört en mor med glädje i rösten säga, att det första ord som barnet sade var ordet jag, utan det var mamma eller mormor. För barnet är det väldigt naturligt att säga du. Rätt snart kommer sedan ordet jag in. Jag vill gå på bio, mamma. Jag vill ha en slickepinne. Men djupast inom människorna finns en längtan efter du. I demens-vården ropar man på mamma. Man kan först tycka att det är tragiskt, när en nittioårig kvinna hela tiden ropar på mamma. Men i grund och botten är det något vackert. Det enda man kommer ihåg är att man hade en mamma som tog hand om en. Den bilden av Gud måste vi komma ihåg. Jesus använder bilden av hönsmamman som skyddar sina kycklingar.

Det sitter djupt i människan att hon är skapad för ett du, i relation till ett du. Det måste vi öva upp. Det är här askesen kommer in, där man klipper av bokstaven g i jag, så det blir ja. Ja, Herre, jag tillhör dig. Vi skulle kunna sammanfatta allt med tre små ord: Du, ja och nu. Du handlar om inriktningen på Guds Du, som återspeglar sig i de mänskliga du vi lever med. Till detta Du säger vi ja. Maria sade ja vid bebådelsen. På hela mänsklighetens vägnar tog hon emot Frälsaren. Jesus säger ja till sin Fader. Ske din vilja, inte min vilja. Hur är det för oss? Vid vårt dop säger vi ja till Gud, om det är ett vuxendop. Då är det vi som gör det. Är det ett barndop är det faddrarna. Vi upprepar det vid vår konfirmation, om vi gifter oss, går i kloster eller blir präster. Egentligen får vi upprepa vårt ja dag efter dag. Ja, Herre, och vi gör det nu i det närvarande ögonblicket. Vi skulle kunna förenkla allt till de tre orden: Du, ja, nu. Det är här och nu vi möter Gud. Vi bejakar. Vi besvarar hans kärlek. Vi vill efterfölja honom i vårt liv.

Då blir det oändligt mycket lättare att gå igenom nätterna. Det är svårt och det skall vara svårt. Det är jobbigt och det skall vara jobbigt. Men om vi har övat upp förmågan att leva i kärleksfull uppmärksamhet gentemot Guds Du, då är vi rustade för provningarna, svårigheterna, motgångarna, problemen, konflikterna på vilket sätt den dunkla natten än drabbar oss. Då inser vi också att vi tillhör ett vi. Man talar ibland om ett katolskt vi. Luther sade: Hur finner jag en nådig Gud? Då skulle vi säga: Vi har redan funnit en nådig Gud. Han har uppenbarat sig i Jesus. Det gäller bara att ta emot honom, att låta honom älska oss, frälsa oss, helga oss, befria oss. När natten kommer, då frågar vi oss hur vi finner vägen vidare. Då är det alltid i relation, i dialog, i ett sökande efter Brudgummen som är mycket mer angelägen att söka oss än vi honom.

Här kan Höga Visan komma in som en modell av mötet mellan Gud och människan. Hela den kristna traditionen försöker egentligen uttrycka samma sak. Allt detta bygger på dopets nåd, på påskens gåva. Därför sade pater Paillard (1921-2016), att i kristendomen är det alltid tal om påskmystik, påskaskes. Påsken präglar allting: död och uppståndelse, mörker och ljus, fattigdom och rikedom. Allting är präglat av samma grundtanke, att vi måste gå den smala vägen för att nå fram till den fulla glädjen och härligheten. Då förlorar också själva döden något av sitt grepp om oss och blir som den helige Franciskus säger Syster Död. Vi har redan börjat öva in att dö bort från jagets tyranni. Vi har övat upp oss att avstå, att lägga ifrån oss det som är onödigt. Det är därför vi varje kväll vid kompletorium får be med Symeon: "I dina händer, Herre Gud, befäller jag nu min ande".

Den tyske teologen Karl Rahner har liknat död, bön och sömn vid varandra. Det handlar om överlåtelse varje kväll på nytt. Om vi skall kunna somna, måste vi lägga allt ifrån oss. Då kan vi inte fortsätta att bara tänka på vad någon sade, varför det blev så, vad vi skall göra i morgon. Vi måste helt enkelt lägga allt ifrån oss och överlåta allt, dö bort från oss själva. Varje kväll övar vi in den slutliga överlåtelsen, döden. Påven Franciskus har gett oss ett ytterligare råd. Han säger att han brukar skriva upp allt det som var problem som inte blev löst på en liten lapp och lägga den under en staty av den sovande Sankt Josef. Det går tillbaka till en staty i Carmelo de San José i Buenos Aires, där han var ärkebiskop. Där finns en staty, där Josef ligger och sover. I evangeliet sägs inte så mycket om Josef, men det står att när han somnade drömde han viktiga saker. När man lägger en lapp med något problem, kan det vara löst morgonen därpå. Har man då ingen staty av Sankt Josef kan man symboliskt lägga problemet ifrån sig. När jag tar av mig mina kläder, lägger jag ifrån mig alla mina bekymmer. Jag lägger mig ner och sover och stiger sedan upp. Så blir varje morgon en påskmorgon. Jag stiger upp ur dödens grav. Jag tar emot den nya dagen av den uppståndne Herren, så att vi blir påskens heliga folk Vi litar på att uppståndelsens liv kommer till oss, att vi genom vårt dop har del av både Kristi kors och Kristi uppståndelse. Det blir liksom tolkningsmönstret för hela vårt liv att se på allt med den kontemplativa blick som Gud har på oss. Det är så som Jesus ser på oss.

Johannes av Korset kan hjälpa oss att förstå vårt liv på ett djupare plan. Han kan hjälpa oss när vi hamnar i den dunkla natten, även om det inte sker omedelbart, för det som natten skall verka är den totala utsattheten och blottställdheten. Johannes av Korset har inte sagt, att det skall bli på ett visst sätt, utan vi måste gå igenom den djupa tvagningen på vårt eget

sätt. Den heliga Birgitta (1303-1373) talar om Gud som en tvätterska som står där och skrubbar människan. Vi behöver renas, tvättas, helgas. Har det inte lyckats helt här på jorden, tror vi i katolsk tradition på skärselden. Vi får tro att själva döden är en form av rening. Vi måste komma inför Gud befriade från allt slagg genom en grundlig rening. Gud är ännu mer angelägen om att befria oss och rena oss än vi själva är. Johannes av Korset ser kontinuiteten mellan reningen här på jorden och reningen i reningsorten.

Guds barmhärtighet innebär att själva döden, dödsprocessen är en form av rening som vi kan behöva, om det inte riktigt har lyckats här på jorden. Det är därför man lägger så stor vikt vid döden, att människor får hjälp av Kyrkan i själva dödsprocessen. Ett av de största privilegierna man har som präst är att få bistå människor vid döden. Då får man vara med om underbara ting. Det är otroligt vad som kan hända vid en dödsbädd. Det har ofta gått förlorat i vår tid. Många dör ensamma. Klassiskt talar man om *ars morendi*, konsten att dö. Då knyter man döden till den dagliga lilla döden, att avstå och dö bort från all själviskhet för att nå fram till mötet med den uppståndne Herren. När vi nu lämnar Johannes av Korset kan vi göra det med hans sista råd till oss, att vandra i Guds närvaro. Vi förkortar det:

Sök alltid vandra i Guds närvaro, allt i enlighet med det verk ni utför. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen